000013
GW 2872
Var. A
1
IBT
624

Canon pro recōmendatione huius famosi operis siue libelli sequē=tis. de arte predicandi sancti augustini.

um sit res. nō solū nimis p̄sūptuosa. verū etiā plimū piculo=
sa. ante velle docere q̄z discē. ante impitorꝫ mḡrm. q̄z doctorꝫ
discipulū fieri. et sic. ante discipulatū. sibi vsurpare magisteriū. ma=
xime in templo dei. siue in scolis saluatoris. vbi. de maximis rebus
loquendū siue dicendū est. quas. ad hoim salutē. nec temporancam
sed eternaz. referre debemus. quibꝫ scilicet liberam̄ ab eternis ma=
lis. et ad eterna puemiemus bona. teste augustino in quarto de do=
ctrina xp̄iana. Ideo. magnope curandū est. omibꝫ ibidem docere
siue p̄dicare volentibꝫ. quō ipi. p̄discendo noscē queant. non solū
ea. que in dictis xp̄i scolis. docenda sūt siue dicenda. sed etiaz. mo=
dū ip̄m dicendi. opi p̄dicacōnis congruentē. et qui ecclesiasticū de=
cet doctorē siue informatorē. Cū tamē sepe. nō tam illa que dicūt̄.
q̄z modus ipse quo dicuntur. ipos auditores moueat ꝛ attendat.
qđ vtiqꝫ. in dictis scolis xp̄i. maxie necessariū est. vbi nō sufficit so=
lū docere. ſ3 etiaz oportet auditores. ad agenda que docta sūt. mo=
uere. qđ quidē. scđm augustinū vbi sup̄. ipo mō dicendi maxime
fieri solet. Quare de quolibet p̄dicatore loquēs item augustinus.
in p̄allegato libro. ait. Is. q̄ alios docere voluerit. debet nō solū oia
que docenda sūt discere. ſ3 et. facultatē dicendi ut decet virū eccle=
siasticū. studio cōpare. Cui rei. scđo loco meōrate. scilicet. faculta=
ti dicendi. ut ecclesiasticū decet informatorez. a multis viris hodie
p̄dicare presumentibꝫ nō satis studij impensū esse arbitror. Vnde
ni fallar. et hoc accidit. q̄ eorꝫ labor p̄dicacōis min⁹ in pp̄lo fructi=
ficare cernit̄. Cū autē ego. qualiscūqꝫ p̄dicatorꝫ humilis adiutor.
iam dictū dicendi modū. operi p̄dicationis ꝯgruū. et tam merito
diligenti studio compandū. optarē atqꝫ cuperē. in mltorꝫ p̄sertim
p̄dicātiū noticiā pueire. Et. ut id efficē possem. opam meā diligē=
tem. ad hoc impendē. volūtarius et patissimus essem. atqꝫ nō me=
diocrē sollicitudinē haberē inuestigādi. ex cuius sancti et autētici
doctoris scripturis ꝛ doctrinis. id fieri possꝫ. Venit post multa talis
mee sollicitudinis tp̄a. in manus meas. dictus liber prefati vene=
randi antistitis sancti augustini. de doctrina scꝫ xp̄iana. Cuius. cū
quartū et vltimū pcialem librū. diligēter plegerē. et ibi. de eloquē=
tia ecclesiastica. et de p̄memorato dicendi mō. plima vtilia documē=
ta inuenirē. quinymo. ip̄m totū. de modo p̄dicādi tractare cernerē.
valde atqꝫ ardēter iam desiderabā. q̄ plimi sacerdotes seclares et
religiosi p̄dicare volētes. saltē eundē quartū. ad sui directōnē ha=
beret. Quare idip̄m in p̄te mea. et quātū in me ē. p̄curare cupiēs.

83

636

ipsum longe lateq; famaui atq; laudaui. et ad eius desideriū. iam
plurimos accendi et ꝓuocaui. atq; ad eūdem sibi ꝯparandū. nō
mediocriter instigaui. Et. ut eorūdem in hac pte desideriū. amplius
impleri ꝓcurarem. per cōmunicandi exemplaris ꝓmptam admi-
nistracōnez. nō sine causa. eūdem quartū. tanq̄; de huiusmodi mō
predicādi ut ꝓfertur. seorsū ⁊ singulariter tractantē. et hocipo ab
alijs trib; ꝑcialib; libris se ꝑcedentib;. nō parū differentē curaui.
in vsum suū ꝓpriū. ab eisdem alijs se ꝑcedentib; segregare. ipmq;
in hac re. seorsū assumē quibuscūq; ꝯmūicandū. pro singularissiō
famoso et autentico breui libello. de arte et modo ꝑdicādi. sicuti et
vere totus est. et nō inconueienter nominari poterit. Quā quidē
eius ab alijs segregationē. ideo nō incōueniēter fieri posse existi-
maui. cū id. in quodā notabili et satis antiquo spirensis ecclesie li-
bro. de ecclesiastica eloquentia tractante. similiter factū esse reperim.
necnō etiā et maxime ideo. ne quiq; sacerdotes. ꝑcedentiū triū li-
brorū. vel ꝓlixitate vel ꝑciositate deterrerent͛. quo minus. hunc
quartū omnib; ꝑdicare cupientib; merito amplectendū. ipsi sibi
comparare curarent. Melius enī iudicaui. hūc quartū. solū habere.
q̄; ꝓpter alios ꝑcedentes. etiaz ipm negligē. cū tamē. ipe quartus
solus. ad modū predicādi etiā sine alijs ꝑcedentib;. vnicuiq; satis
notabiliter poteit deseruire. Dignū autē nichilominus per omnia
iudicaui. ꝙ in ꝯmunē vtilitatē ecclesiasticaz. prius operam multaz
impendere. ut hūc eūdem putilē et omni ꝑcio dignū libellū. corre-
ctum habere possem. ut sic. post eius correctionem. omnib; habere
cupientib;. vtilius ipm ꝯmūicare valerem. Feci ergo deo teste ma-
gnam pro eius correctōne diligentiā. ita. ꝙ oia exemplaria. que
in studio heydelbergensi. necnō in spira. et in wormacia. atq; tan-
dem etiam in argentina. in vllis librarijs repire potui. diligent͛ pro-
inde respexi. Et cū inter hec. expimento discerem. ꝙ idem liber au-
gustini. raro inuenit͛. etiā in magnis ⁊ ꝑciosis librarijs. Et adhuc
rarius. de vllis ex eisdem librarijs. ad rescribendū poterit haberi.
Atq; etiaz. qd peius est. rarissime correctus siue emendatus inibi
queat repiri. Idcirco permotus fui. ad hoc studiosius laborare. ut
scdm exemplar meū. tanto nūc studio et labore quantū saltē potui
correctū. dictus libellus. sic et taliter in breui tēpore multiplicari
possz. ut. ad plimoꝝ vsum. et ad ꝯmunē ꝓfectū ecclesiasticū. facile
et scito pueniret. Qua ꝓpter. cū nullo alio modo siue medio. id ex-
pediciu s fieri posse iudicarē. discreto viro Johanni fust incole ma-
gūtinensi impressorie artis mgrō. modis omib; ꝑsuasi. quatenus
ipe assumē dignaret͛ onus et laborem. multiplicandi hūc libellum

per viam impressionis. exemplari meo pre oculis habito ut sic. cū
ipse breui in tpe. eūdem libellū. ad magnā numerositatē multiplica-
ret. quicūqz sacerdotes seculares vel religiosi. ad quoꝝ noticiam
eius laus fama ꝛ ꝯmēdatio. sollicitudine mea vel alioꝝ interueni-
ente. vel iam peruenit. vel adhuc in futurū perueniet. qd. in pte mea
minime negligā quātocius procurare. apud eūdē mgr̄m. huiusmo-
di libellū inuenire. et sibi queant ꝯpare. qd. ammodo poterūt sine
difficultate. Quinpmo. cū multiplici eoꝝ ꝯmoditate et vtilitate.
Nam primo vix vlla alia via. possent eū habere correctiorē. q̄z apud
eundē artificē. ex causa hic pmissa. Et nichilominus secūdo. apud
ipm. habebūt retro libellū. amplissimā eius tabulā alphabeticā ma-
gno cū studio elaboratā. Et insup tercio. post tabulā. duas figuras.
pricipaliorē materiā libri. sūmarie et ordinatissiē ꝯprehendentes. cū
sufficienti remissione. Que quidē tabula et figure. toto ipius libri
precio. digne sūt habende. qr reddūt ipm. ad sui vsum expediciorem.
quinymmo eas cū dicto libello habentes. nō parū gaudebūt de mltis laboribꝫ. per me in eodē. nō paruo tpe factis. Sciat aūt quisqz. hūc
libellū a dicto artifice ꝯparans. qr ille alphabeti lrē tam simplices
q̄z duplicate. ab extra per margines minores posite. deseruiūt pro
iam dicta tabula libelli. q. ad easdem lrās remittit per singula puncta. ut sic. vnūquodqz in hoc libello ꝯtentoꝝ. ad vota cū placuerit
cito possit reperiri. et nichilominus per remissionē varietatē siue pluralitatē. pateat. quid. in diuersis eiusdem libelli passibꝫ. nōnūquaz
de eisdem pūctis ꝯtineat̄. quod plurimū proderit. fructuose in eo
studere volentibꝫ. ꝛc̄. Explicit prologus.

84

Hoc opus nostrū qđ inscribitᷣ de doctrina xp̄iana.
in duo quedā fuerā prima distribucōe partitus.
A Nā post p̄hemiū quo rn̄di eis qui hoc fuerāt rep̄-
hensuri. Due sūt res in q̄b3 quib3 nititur oīs tractacō
scripturaꝝ. modus inueniendi q̄ intelligenda sūt.
τ modus p̄ferēdi q̄ intellcā sūt. De inueniēdo p̄us.
de p̄ferēdo postea disseremus. Quia g̊ de inueniēdo mlta iā diximꝰ
et tria de hac vna pte volumīa absoluimꝰ. adiuuāte dn̄o de p̄ferē-
b. do pauca dicemus. ut si fieri potuerit vno libro cuncta claudamus.
totūq3 hoc opus q̄tuor voluminib3 tminetᷣ. Primo itaq3 expecta-
cōz legentiū qui forte me putāt. rethorica daturū esse p̄cepta. que
in scolis secularib3 τ didici τ docui. ista p̄locucōe p̄hibeo. at3 ut a
me nō expectentᷣ admoneo. Non q2 nichil habeāt vtilitatis. s3 q2 si
quid habēt seorsū discendū est. si cui fortassis bono viro etiā hec
C vacat discere. non autē a me vel in hoc ope vel in aliquo alio re-
quirendū. Nam cum p artem rethoricā et vera suadeantᷣ et falsa.
quis audeat dicē aduersus mendaciū in defensorib3 suis inermem
debē consistere veritatē. ut videlicz Illi qui res falsas p̄suadere co-
nātur nouerint auditorē vel beniuolū vel attentū ulᷣ docilē p̄he-
mio facē. isti autē non nouerint. Illi falsa breuitᷣ apte verisilr. et
isti vera sic narrēt ut audire tedeat. intelligē non pateat. credere
postremo non libeat. Illi fallacib3 argumētis veritatē oppugnēt.
asserant falsitatē. Isti nec vera defendē nec falsa valeant refutare.
Illi aīos audiētiū in errorē mouētes impellentesq3 dicendo terre-
D ant. cōtristent. exhilarēt. exhortētur ardentᷣ. isti p̄ veritate frigidi
lentiq3 dormitēt. quis ita desipiat ut hec sapiat. Cū ergo sit in me-
dio posita facultas eloquij que ad p̄suadenda seu praua seu recta
valet plurimū. cur nō bonoꝝ studio cōparetur ut militet veritati si
G eam mali ad obtinendas p̄uersas vanas q3 causas in vsus iniqui-
tatis et erroris vsurpant. Sed queciīq3 sūt de hac re obsuacōnes
et p̄cepta. quib3 cū accedit in v̄bis plurimis ornamētis q3 v̄boꝝ
exercitacōis lingue sollertissima consuetudo. fit illa que facundia
vel eloquētia noīatur extra illas litteras nr̄as seposito ad hec con-
gruo tp̄is spacio. apta et cōueniēti etate discenda sūt. eis q̄ hoc ce-
leriter possunt. Nā τ ipos romane p̄ncipes eloquētie nō piguit di-
cere. q2 hāc artē nisi q̊s cito possit. nūquā oīno possit p̄discere. Qđ
vtrū verū sit quid opus est querē. nō enim etiā si possint hec a tar-
diorib3 tandē aliq̄n p̄disci. nos ea tāti pendimꝰ ut eis discendis
iam maturas vel etiā graues hoīm etates velimꝰ impendi. Satis ē
ut adolescētioꝝ ista sit cura. nec ipoꝝ oīm quos vtilitati ecc̄iastice

cupimus erudiri. sed eoꝝ quos nonduꝫ magis vrgens et huic rei
sine dubio ꝓponenda necessitas occupauit. Quoniam si acutū et .F.
feruens assit ingeniū. facilius adheret eloquentia legentibꝫ et au-
dientibꝫ eloquētes q̄ꝫ eloquētie p̄cepta sectātibꝫ. Nec desūt ecclasti-
ce lr̄e etiaꝫ p̄ter canonē in auctoritatis arce saluber collocatū. q̄s
legendo homo capax et si id nō agat. sed tantūmodo rebus que
ibi dicūtur intentus sit. etiā eloquio quo dicūtur dū in hijs ꝯsatur
inbuit᷑. accedente vel maxime exercitatione siue scribendi siue di-
ctandi postremo etiaꝫ dicendi que scd̄m pietatis et fidei regulam
sentit. Si autē tale desit ingeniū nec illa rethorica p̄cepta capiūtur.
nec si magno labore inculcata q̄ntulacūq3 ex pte capiātur aliquid
ꝓfiūt. qn̄ quidē etiā ipsi qui ea didicerūt et copiose ornateq3 dicūt.
nō omnes ut scd̄m ipa dicant. possunt ea cogitare cū dicūt. si nō de
hijs disputāt. ymmo vero vix vllos eoꝝ esse existimo qui vtrūq3
possint. et dicē bene. et ad hoc faciēduꝫ p̄cepta illa dicēdi cogitare
cū dicūt. Cauēdū est eni ne fugiant ex aīo que dicēda sūt. cū attē- .G.
ditur ut arte dicant᷑. Et tn̄ in s̄monibꝫ atq3 dictionibꝫ eloquētiū
impleta repiūtur p̄cepta eloquētie. de quibꝫ illi ut eloquerent᷑ vel
cū eloquēnt᷑ nō cogitauerūt. siue illa didicissent siue ne attigissent
quidē. Implēt quippe illa q2 eloquētes sūt. nō adhibēt ut sint elo-
quētes. Qua ꝓpter cū ex infantibꝫ loquētes nō fiāt nisi locucōnes
discendo loquētiū. cur eloquētes fieri nō possint. nulla eloquendi
arte tradita. sꝫ elocucōes eloquētiū legēdo ⁊ audiēdo et quātū asse-
qui ꝯceditur imitādo. Quid qd̄ ita fieri ipis q̄ꝫ expim᷑ exemplis.
nā sine p̄ceptis rethoricis nouimus plurimos eloquētiores plr̄imis
qui illa didicerūt. sine lectis vero vel auditis eloquētiū disputati-
onibꝫ vel dcōnibꝫ neminē. Nam neq3 ipa arte ḡmatica qua discit᷑
locucōis integ̓tas. indigerēt pueri. si eis inter hoīes qui integre lo-
querent᷑ crescē daretur et viuē. nesciētes quippe vlla noīa viciorū.
quicquid viciosū cuiusq3 ore loquētis audirēt. sana sua ꝯsuetudine
rep̄henderēt ⁊ cauerēt. sic rusticos vrbani rep̄hendūt. etiā qui lr̄as
nesciūt. Debet ergo diuinaꝝ scripturaꝝ tractator et doctor. defen- .H.
sor recte fidei ac debellator erroris. et bona docere ⁊ mala dedocere.
atq3 in h° ope s̄monis ꝯciliare auͤsos. remissos erigē. nesciētibꝫ q̄d
agatur quid expectare debeāt intimare. vbi aūt beniuolos intētos.
dociles. ā inuenerit ā ipe fecerit. cetera p agēda sūt sic causa postulat.
Si docendi sūt qui audiūt narracōe faciendū est. si tn̄ indigeat ut
res de qua agitur innotescat. ut aūt q̄ dubia sūt c̄ta fiāt. documētis
adhibitis racōcionādū est. Si vero q̄ audiūt mouēdi sūt pocius q̄ꝫ
docendi. ut in eo qd̄ iā sciūt agēdo nō torpeāt. sꝫ rebꝫ ascensū quas

v̄eras esse fatent̄ accomodēt. maioribꝫ dicendi viribꝫ opus ē. Ubi
obsecracōes ⁊ increpacōes. concitacōes ⁊ cohercōes. et q̄cūqꝫ alia
.J. valent ad cōmouēdos aīos sūt necessaria. Et hec quidē cūcta q̄
dixi. oīes fere hoīes in hijs q̄ loquēdo agūt. facē nō quiescūt. Sed
cū alij faciant obtuse. deformiter. frigide. alij acute. ornate. vehemē-
ter. illū ad hoc opus vnde agim⁹ optet iā accedē. qui pōt disputaē
vel dicē sapiēter. etiā si non pōt eloqn̄ter. ut prosit audiētibꝫ. etiaꝫ
si minus ꝓdesset quā si et eloquenter posset dicē. Qui vero affluit
insipienti eloquentia. tantomagis cauēdus ē. quātomagis in hijs
que audire inutile ē delectat̄ auditor. eteni quē diserte dicē audit.
etiā vere dicē existimat. Hec aūt sentētia nec illos fugit. qui artē
rethoricā docendā putauerūt. fassi sūt eni. sapientiā sine eloquētia
parū prodesse ciuitatibꝫ. eloquētiā vero sine sapiētia nimiū obesse
plerūqꝫ. ꝓdesse nūquā. Si ergo hoc illi qui p̄cepta eloqn̄tie tradide-
rūt. in eisdem libris in quibꝫ id egerūt. veitate instigāte coacti sūt
ↄfiteri. verā hoc ē supnā que a p̄re lumīnū descēdit sapiām nesciētes.
.K. qn̄tomagis nos nō aliud sentire debemus. qui huius sapietie filij et
ministri sumus. Sapiēter aūt dicit homo tanto magis vel minus
qn̄to in scripturis scīs magis minus ve ꝓfecit. nō dico in eis multū
legēdis memorieqꝫ mādandis. sꝫ bn̄ intelligēdis. et diligēter eaꝝ
sensibꝫ indagandis. Sunt eni qui eas legūt et negligūt. legūt ut
teneāt. negligūt ne intelligāt. quibꝫ longe sine dubio p̄ferēdi sūt.
qui v̄ba eaꝝ min⁹ tenēt. et cor eaꝝ sui cordis oculis vidēt. Sꝫ vtrisqꝫ
ille melior. q̄ ⁊ cū vult eas dicit. et sic optet intelligit. Huic ergo
qui sapiēter debꝫ dicē etiā qđ non pōt eloqn̄ter. v̄ba scp̄turaꝝ tene-
re maxīe necessariū ē. quāto eni se paupiorē cernit in suis. tāto eū
optꝫ in istis esse ditiorē. ut qđ dixerit suis v̄bis. ꝓbet ex illis. et q̄
.L. ꝓphijs v̄bis minor erat. magnoꝝ testimonio quodāmō crescat pro-
bādo eni delectat. q̄ min⁹ pōt delectare dicēdo. Porro qui nō solū
sapiēter verū etiā eloquēter vult dicē. qm̄ ꝓfecto plus proderit si
vtrūqꝫ potuerit. ad legēdos vel audiēdos ⁊ exercitacōe imitādos elo-
quētes. eū mitto libētius. q̄ꝫ mgr̄is artis rethorice vacare p̄cipio. si
tn̄ hij q̄ legūtur ⁊ audiūtur. nō solū eloquēter sꝫ etiaꝫ sapiēter dixis-
se vel dicē. veraci p̄dicacōe laudant̄. Qui eni eloquēter dicūt. su-
auiter. q̄ vero sapiēter salubrit̄ audiūtur. ꝓpter qđ nō ait scriptu-
ra. multitudo eloquētiū sꝫ multitudo sapiētū sanitas ē orbis terraꝝ. Sicut
autē sepe sumēda sūt amara salubria. ita semꝑ vitanda est dulcedo
perniciosa. sed salubri suauitate et suaui salubritate quid melius.
qn̄to eni magis illic appetit̄ suauitas. tāto facilius salubritas ꝓdest.
Sunt ergo ecclesiastici viri. qui diuina eloquia nō solū sapiēter sed

eloquēter etiā tractauerīt. quibꝫ legēdis magis nō sufficit tpus. q̄ꝫ
deesse ipi studentibꝫ et vacātibꝫ possint. Hic aliquis forsitan que- .M.
rit. vtrū auctores nr̄i quoꝝ scripta diuinitus inspirata. canonē no-
bis salubrima auctoritate fecerūt. sapiētes tantūmō an eloquētes
etiā nūcupādi sint. que quidē questio. apud meipm et apud eos
qui mecū qđ dico sentiūt facilime soluit᷑. Naꝫ vbi eos intelligo. nō
solū nichil eis sapiētius verū etiā nichil eloquētius michi videri pt.
⁊ audeo dicē. om̄es q̄ recte intelligūt qđ illi loquūtur sil᷑ et intelligē.
nō eos aliter loqui debuisse. Sicut enī est quedā eloquētia q̄ magis
etatē iuuenilē decet. ē quedā que senilē. nec iā dicēda ē eloquētia. si
psone nō congruit eloquētis. ita ē quedā que viros sūma aūctate
dignissi ōs planeqꝫ diuinos decꝫ. ac illi locuti sūt. nec ipos decꝫ alia.
nec alios ipa. ipis enī ꝯgruit. alios aūt quāto videt᷑ hūilior. tanto
altius nō ventositate ꝫ soliditate transcēdit. Vbi vero nō eos in-
telligo min⁹ quidē michi apparet eoꝝ eloquētia. ꝫ eam nō dubito
esse talē. qualis ē vbi intelligo. ipa q̄ꝫ obscuritas diuinoꝝ salubriū-
qꝫ dictoꝝ. tali eloquētia miscēda fuerat. in qua ꝓficē nr̄ intellectus
nō solū inuencōe verū etiā exercitacōne deberet. Possem quidē si .N.
vacaret om̄es ꝟtutes et ornamēta eloquētie de quibꝫ inflātur isti.
qui linguā suā nr̄oꝝ auctoꝝ lingue. nō magtudine sed tumore ꝑpo-
nūt. ostendē in istoꝝ libris sacris. q̄s nobis erudiēdis et ab h̄ secu-
lo prauo in beatū seculū transferēdis. ꝓuidētia diuina ꝓuidit. Sꝫ
ipa me plus q̄ꝫ dici pt in illa eloquētia delectāt. que sūt hiis viris
cū oratoribꝫ gentiliū poetis ꝟe ꝯmunia. illud magis admiror et stu-
peo. q̄ ista nr̄a eloquētia ita vsi sūt ꝑ alterā quādā eloquētiā suā. ut
nec deessꝫ eis. nec emineret in eis. qꝛ eā nec improbari ab illis. nec
ostētari optebat. quoꝝ alterū fiēt si vitaret᷑. alterū putari possꝫ si fa-
cile agnoscētur. Et in quibꝫ forte locis agnoscit᷑ a doctis. tales res
dicunt᷑. ut ꝟba quibꝫ dicūtur nō a dicēte adhibita ꝫ ipis rebꝫ ve-
lut sponte adiūcta videant᷑. quasi sapiaꝫ de domo sua idest de pecto-
re sapientis ꝓcedē intelligas. et tanq̄ꝫ insepabilē famulā. etiā nō
vocatā sequi eloquētiaꝫ. Quis enī nō videat q̄d voluerit dicē. et .O.
q̄ꝫ sapient᷑ dixeit apl's. gl'amur in tribulacōibꝫ. sciētes qm̄ tribulacō
paciētiā opat᷑. patiētia aūt ꝓbacōeꝫ. ꝓbacō vero spem. spes aūt nō
confundit. qꝛ caritas dei diffusa est in cordibꝫ nr̄is. per spm̄ sanctū
qui datus est nobis. Hic si q̄s ut ita dixerī impite peritus. artis elo-
quentie p̄cepta. ap'lm secutū fuisse ꝯtendat. nōne a x̄ianis doctis in-
doctisqꝫ ridebit᷑. et tn̄ agnoscit᷑ hic figura q̄ climax grece. ltie veo
a quibusdā est appellata gradacō. quā scalaꝫ dicē voluerūt. cū ꝟba
vel sensa ꝯnectūtur alterū ex alteo. sic hic ex tribulacōe paciaꝫ. ex

paciētia ꝓbacōem. ex ꝓbacōe spem ꝯnexā videmus. Agnoscit᷑ et
aliud decus orōis. qm̄ post aliq̄ ꝓnūciacōis voce singl'a finita. que
nr̄i membra ⁊ cesa. greci aūt colon ⁊ comata vocāt. sequit᷑ ambitus
siue circuitus quē periodon illi appellāt. cui⁹ membra suspendūtur
voce dicētis donec vltio finiātur. nā coꝝ q̄ precedūt circuitū mem-
broꝝ illō est p̄mū. qm̄ tribulacō paciētiā opat᷑. scd̄m. paciētia aūt
ꝓbacōez. terciū. ꝓbacō vero spem. deinde sb̄iūgit᷑ ipe circuitus q̄
tribꝫ pagit᷑ membris. quoꝝ p̄mū est. spes aūt nō ꝯfundit. scd̄m. qꝛ
caritas dei diffusa ē in cordibꝫ nr̄is. terciū p spm̄ scm̄ q̄ datus ē nob̄
Hec atqꝫ hm̄oi in elocucōis arte tradūtur. Sic ergo aplm̄ p̄cepta
eloquētie secutū fuisse nō dicimus. ita ꝙ eiꝰs sapiētiā secuta sit elo-
·P· quentia nō negamus. Scribēs qꝫ ad corinthios in secūda epl'a re-
darguit quosdā qui erāt ex iudeis pseudo apli eiqꝫ detrahebāt. ⁊ qm̄
seipm̄ p̄dicare ꝯpellit᷑. hāc sibi velut insipiētiā tribuēs. quā sapient᷑
dicit quāqꝫ eloquēter. sꝫ comes sapiētie dux eloquentie. illā sequēs
istam p̄cedēs ⁊ sequentē non respuēs. Iterū dico inq̄t. ne quis me
existimet insipientē eē. alioquī velut insipientē accipite me. ut et
ego modicū quid glorier. qd̄ loquor nō loquor scd̄m dn̄m. sꝫ q̄si in
stulticia in hac sb̄a glie. qm̄ quidē multi gloriātur scd̄m carnē et
ego gl'abor. libent᷑ eni sustinetis insipiētis cū sitis ipi sapiētes. tolle-
ratis eni si q̄s vos in s̄uitutē redigit. si q̄s deuorat. si q̄s accipit. si
q̄s extollit᷑. si q̄s vos in faciē cedit. scd̄m ignobilitatē dico q̄si nos
infirmati in hac p̄te simus. in quo aūt quis audet in insipiētia dico.
audeo et ego. hebrei sūt et ego. israhelite sūt et ego. semē abrahe sūt
et ego. ministri xp̄i sūt ut insipiēs dico sup ego. in laboribꝫ plimis.
in carceribꝫ abūdancius. in plagis sup modū. in mortibꝫ frequēter.
a iudeis quīquies. q̄draginta vna minus accepi. ter virgis cesus
sū. semel lapidatus sū. ter naufragiū feci. nocte et die in ꝓfundo
maris fui. in itineribꝫ sepe. piculis fluīnū. piculis latronū. piculis ex
genē. piculis ex gentibꝫ. piculis in ciuitate. piculis in deserto. picu-
lis in mari. piculis in falsis fratribꝫ. in labore et erūpna. in vigilijs
sepius. in fame et siti. in ieiunijs multis. in frigore et nuditate. p̄ter
illa que extrinsecus sūt. incursus in me cottidianus sollicitudo oīm
ecc̄iaꝝ. q̄s infirmat᷑ et ego nō infirmor. q̄s scandalizat᷑ et ego nō
vror. si gloriari oportet. in hijs que infirmitatis mee sūt gloriabor.
·Q· Quāta sapiētia ista sint dicta vigilātes vidēt. q̄nto vero etiā elo-
quētie cucurrerint fluīne et q̄ stertit adūtit. porro aūt qui nouit ag-
noscit ꝙ ea cesa q̄ greci comata vocāt. et membra ⁊ circuit⁹ de q̄bꝫ
paulo an̄ disserui. cū decētissimā vařetate intꝑonātur. totā ipaꝫ spēꝫ
dc̄ōnis ⁊ q̄si eius vultū q̄ etiā indocti delectātur mouēturqꝫ fecerīt.

87

Nam vnde cepim⁹ hūc locū inserē. circuitus sūt. prim⁹ min⁹ hoc ē
bimēbris. min⁹ eni q̄z duo mēbra circuitus hr̄e nō pn̄t. plura vero
pn̄t. g̊ ille p̄mus ē. Iterū dico. ne q̄s me existimet insipiētē ēē. Se=
quit᷑ alius trimēbris. alioqn̄ velut insipientē. accipite me. ut ⁊ ego
modicū q̄d glorier. tercius q̄ sequit᷑. mēbra hab; quatuor. q̄d loq̊r
nō loq̊r scd̄m deū. s; quasi in stulticia. in hac sb̄a gl̄e. quartus duo h;
qm̄ quidē mlt̄i gliant᷑ s̄m carnē. et ego gl̄abor. et qn̄tus duo. liben=
ter eni sustietis insipiētes. cū sitis ipi sapiētes. etiā sextus bimēbris
est. tolleratis eni. si q̄s vos in s̄uitutē redigit. Sequūtur tria cesa. si
q̄s deuorat. si q̄s accipit. si q̄s extollit᷑. deinde tria mēbra. si q̄s in fa=
ciē vos cedit s̄m ignobilitatē dico. quasi nos infirmati in hac p̄te
simus. Addit᷑ trimēbris circuitus. in q̊ aūt q̄s audet. in insipia di=
co. audeo et ego. Hinc iā singl̄is q̄busq; cesis interrogādo positis. .R.
singl̄a itidē cesa responsione reddūtur. tria trib;. hebrei sūt. et ego.
israheliti sūt. et ego. semē abrahe sūt. et ego. Q̄rto aūt ceso sili inter=
rogacōe posito. nō alterius cesi s; mēbri opposicōne r̄ndet. ministri
xp̄i sūt. ut insipiēs dico sup ego. Iā cesa q̄tuor s̄nia remota decētissi=
ma introgacōe fundūtur in labori; plimis. in carceri; abūdācius.
in plagis sup modū. in morti; sepius. deinde interponit᷑ breuis cir=
cuitus qm̄ suspensa p̄nūciacōe distinguēdū ē. a iudeis quīquies. ut
h̄ sit vnū mēbrū. cui cōnectit᷑ alterū. quadragita vna min⁹ accepi in=
de reddit᷑ ad cesa. et ponūtur tria. ter v̄gis cesus sū. semel lapida=
tus sū. ter naufragiū feci. Sequit᷑ mēbrū. nocte ⁊ die in p̄fundo ma=
ris fui. Deinde q̄tuordeci cesa. decētissiō impetu p̄fluūt. i itineri; sepe
p̄iculis flumnū. p̄iculis latronū. p̄iculis ex genē. p̄iculis ex genti;.
p̄iculis in ciuitate. p̄iculis in deserto. p̄iculis i mari. p̄iculis i falsis fra=
tri;. i labore ⁊ erūpna. i vigilijs sepius. i fame ⁊ siti. i ieiunijs mlt̄is.
in frigore ⁊ nuditate. Post hec int̄ponit t̄mēbrē circuitū. p̄ter illa q̄
extrinsecus sūt. incursus i me cottidianus. sollicitudo oim̄ ecciar̄. et
hinc duo mēbra p̄contacōe sb̄iūgit. q̄s infirmat᷑ et ego nō infirmor.
q̄s scādalizat᷑ et ego nō vror. postremo totus ille q̄si anhelās locus
bimēbri c̄cuitu t̄miat᷑. si gl̄ari opt;. i hijs q̄ infirmitatis mee sūt gl̄a=
bor. Nō vero post hūc impetū int̄poita narraciūcula quodāmō req̄=
escit et req̄escē auditorē facit. q̄d decoris et delcācōis h̄eat. satis dici
nō p̄t. sequit᷑ eni dicēs. de⁹ et p̄r dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i. q̄ ē bn̄dcūs in secl̄a.
scit q2 nō mēcior. Ac deinde quō p̄iditat⁹ fuit ⁊ quō euascit. breuissi=
me narrat longū ē cetera p̄sequi. ul' in alijs scār̄ sc̄pturar̄ locis illa
monstrare. Nō si etiā figuras locucōis q̄ illa arte tradūt᷑. in hijs .S.
saltē q̄ de apl̄i eloq̊o cōmemoraui on̄dē voluissē. nōne facili⁹ g̃ues
hoies me nimiū q̄z quisq; studiosor̄ sibi sufficientē putarēt. hec oia

qn̄ a mgr̄is docētur. p magno hn̄tur. magno emūtur. magna iacta-
cōne vendūtur. quā iactacōz ego etiā recolē vereoꝛ dū ista sic dis-
sero. ꝫ maledoctis hoibꝫ rn̄dēdū fuit. q̄ nr̄os auctores ꝯtēpnēdos
·T· putāt. nō q̄a non hn̄t. sed q̄a nō ostentāt quā nimis isti diligūt elo-
quentiā. Sꝫ forte q̄s putet tanq̄ꝫ eloquentē nr̄m elegisse me aplm
paulū. videt̄ eni vbi ait. et si impitus s̄mone ꝫ nō scia. q̄si ꝯceden-
do obtrectatoribꝫ sit locutus. nō tanq̄ꝫ id verū cognoscēt ꝯfitēdo. si
autē dixissꝫ. impitus quidē s̄mone. et nō addidissꝫ. ꝫ nō scia. nullo
mō aliud possꝫ intelligi. sciaꝫ plane nō cūctatus ē ꝓfiteri. sine qua
doctoꝛ gentiū eē nō valēt. Certe si q̄d eius ꝓferim⁹ ad exēplū elo-
quētie. ex illis vtiq̄ꝫ eplis ꝓferim⁹. q̄s etiā ipi obtrectatores eius.
·V· q̄ s̄monē pn̄tis q̄si ꝯtēptibilē putari volebāt. g̃ues ꝛ fortes eē ꝯfessi
sūt. Dicendū g̊ michi aliq̄d eē video. et de eloquētia ꝓphaꝝ. vbi
per tropologiā multa obtegūtur. q̄ quātomagis translatis v̄bis vi-
dent̄ opiri. tantomagis cū fuerint apta dulcescūt. Sed h̄ loco tale
aliq̄d ꝯmemorare debeo. vbi q̄ dicta sūt nō cogar exponē. ꝫ ꝯmen-
dem tn̄. quo mō dicta sint. Et ex illius ꝓphē libro potissiō h̄ faciaꝫ.
q̄ se pastorē vel armentariū fuisse dicit. atq̄ꝫ inde diuinitus ablatū
atq̄ꝫ missuꝫ. ut dei ppl̄o ꝓpharet. Nō aūt s̄m septuaginta interp̄tes.
q̄ etiā ipi diuino spū interp̄tati. ob h̄ aliter vident̄ nōnulla dixisse.
ut ad spiritalē sensū scrutādū. magis admonētur lectoris intentio.
vnde etiā obscurioꝛa nōnulla q̄a magis tropica sūt eoꝝ. Sꝫ sicut ex
hebreo in latinū eloquiuꝫ. p̄sbro ieronimo vtriusq̄ꝫ lingue pito inter-
p̄tante translata sūt. Cū g̊ arguēt impios. suplos. luxuriosos et fra-
terne ideo negligētissiōs caritatis. rusticus vel ex rustico iste ꝓpha.
exclamabat dicēs. ve vobis q̄ opulenti estis in syon. et ꝯfiditis in
mōte samarie. optimates capita pplo̍ꝝ. ingrediētes pompatice do-
mū isrl̄. transite in calamie et videte. et ite inde in emath magnā et
descēdite in geth palestinoꝝ et ad optīa queq̄ꝫ regna hoꝝ. si latioꝛ
terminꝰ eoꝝ termīo v̄ro ē. Qui sepati estis in diē malū ꝛ appropin-
quatis solio iniquitatis. q̄ dormitis in lectis eburneis ꝛ lasciuitis in
stratis v̄ris. q̄ comeditis agnū de grege. et vitulos de medio armē-
ti. q̄ canitis ad vocē psalterij. Sic dauid putauert se hr̄e vasa cāti-
·X· ci. bibētes in fialis vinū. ꝛ optio vngēto delibuti. ꝛ nichil patiebant̄
sup ꝯtricōe ioseph. Nūquid nā isti q̄ ꝓphas nr̄os tn̄q̄ꝫ ineruditos
et elocucōis ignaros. velut docti disᵱtiq̄ꝫ ꝯtēpnūt. si q̄d eis tale vel
in tl̄es dicēdū fuissꝫ. alit̄ se voluissent dicē. q̄ tn̄ eoꝝ insanire noluis-
sent. q̄d eni ē. q̄ isto eloq̄o aures sobrie plus desideret. Primo ipa
infeccō q̄i sopitis sensibꝫ ut euigilarēt q̊ frenitu illisa ē. Ve vob̄ q̄
opulenti estis in syon. et ꝯfiditis in mōte samarie. optīates capita

88

ꝑploꝝ. ingredientes pompatice in domū isrl'. Deinde ut bñficijs dei.
qui eis ampla spacia regni dedit. ostendat ingr̄tos. qm̄ ꝯfidebāt in
mōte samarie vbi antiq ydola colebant̄. transite inquit in calanne
et videte. et ite inde in emath magnā. et descēdite in geth palestioꝝ.
et ad optia queqꝫ regna hoꝝ. si latior termin⁹ eoꝝ termio vr̄o est.
Simul etiā cū ista dicūtur. locoꝝ nominibꝫ tanqꝫ lumibꝫ ornat̄ elo=
quiū. q̄ sūt. syon. samarie. calanne. emath magna. et geth palestio=
rū. Deinde v̄ba q̄ hijs adiūgūtur locis. decētissime variant̄. opulē=
ti estis. ꝯfiditis. transite. ite. descēdite. Consequēter denūciat̄ futu=
ra sb̄ iniquo rege appropinq̄re captitas. cū adiūgit̄. q̄ sepati estis
in diē malū. et appropinq̄tis solio iniq̄tatis. Tūc sbiciūtur merita
luxurie. q̄ dormitis in lectis eburneis ⁊ lasciuitis in stratis v̄ris. q̄ co=
meditis agnū de grege. et vitulos de medio armēti. Ista sex mem=
bra. tres bimēbres circuit⁹ reddiderūt. nō eni ait. q̄ sep ati estis in
diē malū. q̄ appropinq̄tis solio iniq̄tatis. q̄ dormitis in lectis ebur=
neis. q̄ lasciuitis in stratis v̄ris. q̄ comeditis agnū de grege. q̄ vitu=
los de medio armēti. Nō si ita diceret̄. esſꝫ quidē ⁊ hoc pulchrū. ut
ab vno ꝓnoie repetito. oīa sex mēbra decurrerēt. et ꝓnūciātis voce
singula finirent̄. Sed pulchrius factū est. ut eidē ꝓnoi eēnt bina
subnexa. q̄ tres snīas explicarēt. vnā ad captiuitatis p̄nunciacōeꝫ.
scilicꝫ qui sepati estis in diē malū. et appropinq̄tis solio iniq̄tatis. al=
terā ad libidinē. q̄ dormitis in lectis eburneis. et lasciuitis in stratis
v̄ris. ad voracitatē vero terciā ptinēteꝫ. q̄ comeditis agnū de gre=
ge. et vitulos de medio armenti. ut in potestate sit ꝓnūciātis. vtrū
singl'a finiat et mēbra sint sex. an p̄mū et terciū et qūtū voce suspē=
dat. et sm̄ p̄mo. quartū tercō. sextū qūto ꝯnectēdo. tres bimēbres
circuitus decētissiē faciat. vnū quo calaitas imminens. alterū quo
lectus impurus. t'ciū quo ꝓdiga mensa mōstret̄. Deinde luxurio= y.
sam t̄m ordet auriū voluptatē. vbi cū dixisſꝫ. q̄ canitis ad vocē psal=
terij. qm̄ p̄t exerceri sapiēter a sapiētibꝫ musica. mirabili decore di=
cēdi inuectōnis impetu relaxato. et nō ad illos ſꝫ de illis iā loquēs.
ut nos musicā sapiētis a musica luxuriātis distingē ꝯmōneret. nō
ait. q̄ canitis ad vocē psalterij ⁊ sic̄ dauid putatis vos hr̄e vasa cā=
tici. Sꝫ cū illud ad illos dixisſꝫ. qđ luxuriosi audiē deberēt. q̄ canitis
ad vocē psalterij. impericiā q̄ꝫ eoꝝ alijs quodāmō iudicauit adiū=
gēs. sic dauid putauerīt se hr̄e vasa cātici. bibētes in fialis vinū. et
optio vngēto delibuti. Tria hec melius ꝓnūciātur si suspēsis duobꝫ
p̄oribꝫ mēbris. c̄cuitus t'cio finiat̄. Iā vero qđ hijs oībꝫ addicit̄.
et nichil patiebātur sup ꝯtricōne ioseph. siue ꝯtinuati dicat̄ ut sit
vnū mēbrū. siue detēcius suspēdat̄ et nichil patiebātur. et post hāc

distinctōez inferatᷣ. sup ꝯtricōne ioseph. atꝫ sit bimembris circuitus.
miro decore nō dictuꝫ ē. nichil patiebātur sup ꝯtricōe frīs. ꝫ positus
ē ꝓ frē ioseph. ut quicūqꝫ frater ꝓprie eius significaretᷣ noīe. cui⁹ ex
fratribꝫ fama p̄clara est. et in malis q̄ pendit. et in bonis q̄ rependit
·ʒ· Iste certe tropus. vbi ioseph quecūqꝫ frēm facit intelligi. nescio
si illa quā didicim⁹ et docuim⁹ arte tradatᷣ. qꝫ sit tn̄ pulcer ⁊ quēad-
modū afficiat legētes atqꝫ intelligētes. nō opus ē cuiqꝫ dici. si ipe
nō sentiat. Et plā quid q̄ ptineāt ad p̄cepta eloqn̄tie. in ħ ipo loco
quē ꝓ exēplo posuim⁹ pn̄t reperiri. ꝫ bonū auditorē nō tā si diligent'
discutiatᷣ instruit. qꝫ si ardēter ꝓnūcietᷣ attēdit. Neqꝫ eni hec huāna
industria ꝯposita. ꝫ diuina mēte sūt fusa ⁊ sapiēter ⁊ eloquēter. nō in-
tēta in eloqn̄tiā sapia. ꝫ a sapia nō recedēte eloqn̄tia. Si eni sicut q̄-
dā disertissimi atꝫ acutissimi viri vidē ⁊ dicē potuerūt. ea q̄ oratoria
velut arte discuntᷣ. nō obseruarētur ⁊ notarētur. et in hāc doctrinā
redigerētur. n̄ prius in oratoꝝ inuenirētur ingenijs. q̄d mirū si ⁊ in
istis inueniūtur. quos ille misit qui fecit ingenia. Qua ꝓpter ⁊ elo-
quētes quid nō solū sapiētes. canonicos nros auctores doctoresqꝫ
·r· fatemᷣ. tali eloquētia vsos. qualis ꝑsonis hmōi ꝯgruebat. Sꝫ nos
et si de lr̄is ipoꝝ q̄ sine difficultate intelligūtᷣ. nōnulla sumim⁹ elocu-
cōnis exempla. nequaqꝫ tn̄ putare debem⁹ imitādos nobis eos ēe
in hijs que ad exercendas ⁊ elimādas quodāmō mētes legētiū. et
ad rūpenda fastidia. et acuenda studia discē volentiū. ad celādos
qꝫ siue ut ad pietatē cōuertātur. siue ut a misterijs secludantᷣ aīos
impioꝝ. vtili ac salubri obscuritate dixerunt. Sic quippe illi locuti
sūt ut posteriores qui eos recte intelligerēt ⁊ exponerēt. alterā grāꝫ
·O· disparez quidez verūtamē subsequentē in dei ecc̄ia reperirēt. Non g°
expositores eoꝝ ita loqui debēt. tanqꝫ seipi exponēdos simili auc̄tate
ꝓponāt. sed in omībꝫ smonibꝫ suis. p̄mitus ⁊ maxie ut intelligantᷣ
elaborēt. ea quātū possunt ꝑspicuitate dicendi. ut aut multū tardus
sit qui nō intelligat. aut in rerū quas explicare atqꝫ ostendē volu⁹
difficultate ac sbtilitate. nō in nrā locucōe sit causa. q° minus tardi⁹
ve q̄d dicim⁹ possit intelligi. Sūt eni quedā que vi sua nō intelligūtᷣ
aut vix intelligūtur. qn̄tolibꝫ ⁊ qn̄tūlibꝫ. quāuis planissime dicentis
ꝯsentᷣ eloquio. q̄ in ꝓpli audiētiā vel raro si aliq̄d vrget. vel nūqꝫ
omino mittēda sūt. In libris aūt qui ita scribūtur ut ipi sibi lcorem
quodāmō teneant cū intelliguntᷣ. cū aūt nō intelliguntᷣ molesti nō
sūt volentibꝫ legē. et in aliq̄ꝝ collocucōibꝫ. nō est ħ officiū deserēdū
ut vera qꝫuis ad intelligēdū difficilia. q̄ iā ipi ꝑcepim⁹ cū qn̄tocū-
qꝫ labore disputacōis ad alioꝝ intelligētiā ꝑducam⁹. si tenet audi-
torē ul' collocutorē discēdi cupiditas. nec mentis capacitas desit. q̄

qūo q̊mō intimata possit accipe. nō curāte illo q̄ docet. q̄nta eloquē-
tia doceat. ſ3 quāta euidentia. Cuius euidentie diligens appetitus A.B.
aliqn̄ negligit ꝟba cultiora. nec cūrat quid bn̄ sonat. ſ3 quid bene
indicet atq3 intimet qđ ostendē intendit. vnde ait quidā cū de ta-
lis locucōis genē ageret. ēē in ea quādā diligentē negligētiā. hec
tn̄ sic detrahit ornatū ut sordes nō ꝯtrahit. Quāuis in bonis doctori-
bus tāta docēdi cura sit vel ēē debeat. ut ꝟbū qđ nisi obscurū sit vel
ambiguū latinū ēē nō pt. vulgi aūt more sic dicit̄. ut ambiguitas
obscuritasq3 vitet̄. nō sic dicat̄ ut a doctis. ſ3 pocius ut ab indoctis
dici solet. Si eni nō piguit dicē interp̄tes nr̄os. nō ꝯgregabo ꝯuen-
ticula eoꝝ de sang̊inibz. qm̄ senserāt ad rē ꝑtinē ut eo loco pl'alit' enū-
ciaretur ħ nomē. qđ in latīa lingua singl'arit' tantūmō dicit̄. cur pi-
etatis doctorē pigeat imperitis loquētez. ossum pocius q̄3 os dicē.
ut ista sillaba vm. nō ab eo ꝙ sūt ossa ſ3 ab eo ꝙ sūt ora intelligat̄.
vbi vaste aures de correptione vocaliū vel ꝓductione nō iudicāt.
Quid eni ꝓdest locucōis integritas quā non sequitur intellcūs au-
dientis. cū loquēdi oīno nulla sit causa. si qđ loquim̄ nō intelligāt.
ꝓpter quos ut intelligāt loquim̄. Qui ergo docet. vitabit verba A.C.
oīa que nō docent. et si pro eis alia q̄ intelligātur integra pōt dicē.
id magis eligat. si aūt non pt. siue q2 nō sūt. siue q2 in p̄ntia nō oc-
currūt. vtatur etiā ꝟbis min⁹ integris. dū tn̄ res ipa doceat̄ atq3
discatur integre. Et ħ quidē nō solū in collocucōibz siue fiāt cū ali-
quo vno siue cū plibz. verū etiā ⁊ mlt̄o magis in ꝓplis qn̄ ꝓmo ꝓmi-
tur. ut intelligam̄ instandū est. q2 in collocucōnibz ē cuiq3 interro-
gandi potestas vbi aūt oēs tacēt ut audiat̄ vnus. et in eū intē-
ta ora ꝯūtūt. ibi ut req̄rat quisq3 qđ nō intellexerit. nec moris ē nec
decoris. ac per ħ maxīe debet taceti sbueire cūra dicētis Solet aūt A.D.
motu suo sig̃ficare vtrū intellexerit. cognoscendi auida mlt̄itudo.
qđ donec sig̃ficet ꝟsandū est. qđ agit̄ mlt̄imoda varietate dicēdi.
qđ in potestate nō hn̄t. qui ꝓparata et ad ꝟbū memoriter retenta
ꝓnūciāt. Mox aūt ut intellectū ēē ꝯstiterit. aut ꝓmo finiēdus aut
in alia transeūdū est. sic eni gratus ē qui cognoscēda enubilat. sic
onerosus q̄ cognita inculcat. eis dūtaxat quoꝝ tota expectatio in
dissoluēda eoꝝ q̄ pandūtur difficultate pēdebat. Nā delectādi grā
etiā nota dicūtur. vbi nō ipa ſ3 modus quo dicūtur attendit̄. ꝙ si
et ipe iā notus ē et auditoribz placet. pene nichil interest. vtrū is q̄
dicit dictor an lector. sit. Solet eni et ea q̄ comode scripta sūt. nō so-
lū ab hijs q̄bz ꝑmitus innotescūt iocūde legi. verū etiā ab hijs q̄bz
iā nota sūt. neq3 adhuc illa de memoria deleuit obliuio. nō sine iocū-
ditate relegi. vel ab vtrisq3 libēter audiri. qđ aūt quisq3 iā oblitus

·A E. est dū ꝯmonetur docet᷑ Sꝫ de mō delectādi nūc nō ago. de mō quo
docēdi sūt q̄ discē desiderāt loquor. Is ē aūt optimus. quo fit ut q̄ au-
dit verū audiat. et qd̓ audit intelligat. Ad quē finē cū ventū fuerit.
nichil tūc amplius de ipa re tanq̄ꝫ diucius docēda laborādū est. Sꝫ
forte de ꝯmēdāda. ut in corde figat᷑. qd̓ si faciēdū videbit᷑. ita mode-
ste faciēdū est ne puematur ad tediū. Prorsus hec ē in docēdo eloquē-
tia. qua fit dicēdo. nō ut libeat qd̓ horrebat. aͮ ut fiat qd̓ pigebat. ſꝫ
·A F. ut apeat qd̓ latebat. Qd̓ tn̄ si fiat insuauit᷑. ad paucos quidē stu-
diosissiōs suus pueīt fructus. q̄ ea q̄ discēda sūt. quāuis abiecte in-
culteq̄ꝫ dicātur scire desiderāt. Qd̓ cū adepti fuerit. ipa veritate dele-
ctabilit᷑ pascūtur. bonoꝝ nāq̄ꝫ ingenioꝝ insignis ē indoles. in ṽbis
verū amare nō ṽba. q̄d eni ꝓdest clauis aurea. si apire qd̓ volum⁹
nō pt̄. aut q̄d obest lignea. si hoc pt̄. qn̄ nichil querim⁹ nisi patē. qd̓
clausuꝫ ē. Sꝫ qm̄ hn̄t. inter se nōnullā silitudinē. vescētes atꝫ discen-
tes. ꝓpter fastidia plimoꝝ. etiā ipsa sine quibꝫ viui non pt̄ alimēta
ꝯdienda sūt. Dixit ḡ quidā eloquēs ⁊ verū dixit. Ita dicē debē elo-
quentē. ut doceat. ut delectet. ut flectat. Deinde addidit docē nccita-
tis ē. delcāre suauitatis. flectē victorie. Hoꝝ triū qd̓ p̄mo loco posi-
tū est hoc ē docēdi nccitas. in rebꝫ ē ꝯstituta q̄s dicimus. reliqua duo
in mō quo dicimus. Qui aūt dicit cū docē vult. quādiu nō intelligit᷑
nondū se existimet dixisse qd̓ vult. ei quē vult docē. qꝛ et si intelli-
git qd̓ ipe dixit nondū illi dixisse putādus ē. a quo intellcūs non ē.
si vero intellcūs ē q̊cūq̄ꝫ mō dixerit dixit. Qd̓ si etiā delectaē vult cū
cui dicit aut flectē. nō q̊cūq̄ꝫ mō dixerit illud faciet. ſꝫ intest q̊ mō di-
cat ut faciat. Sicut ē aūt ut teneat᷑ ad audiēdū delectād⁹ auditor.
ita flectēdus ut moneat᷑ ad agēduꝫ. Et sic delcatur si suauit᷑ loqua-
ris. ita flectit᷑ si sic loq̄ris ut amet qd̓ polliceris. timeat qd̓ minaris
oderit id qd̓ arguis. qd̓ ꝯmēdas āplectat᷑. qd̓ dolēdū exageras dole-
at. cū qd̓ letādū p̄dicas gaudeat. misereat᷑ eoꝝ q̄s miserādos ante
oculos dicēdo ꝯstituis. fugiat eos q̄s cauēdos terrēdo ꝓponis et
quicq̄d aliud grādi eloquētia fieri pt̄ ad ꝯmouēdos aīos auditoꝝ.
·A G. nō q̄d agēdū sit ut sciāt. ſꝫ ut agāt qd̓ agēdū eē iā sciūt. Si aūt ad-
huc nesciūt. p̄us vtiq̄ꝫ docēdi sūt q̄ꝫ mouēdi. et fortasse rebꝫ ipis co-
gnitis ita mouebūt᷑. ut eos nō opus sit maioribꝫ eloquētie viribꝫ
iam moueri. Qd̓ tamē cū opus est. faciēdū est. Tūc autē opus est.
qn̄ cū scierint quid agendū sit non agūt. ac per hoc docē nccitatis ē.
possunt eni hoīes et agē. et nō agē qd̓ sciūt. Quis autē dixerit. eos
agē debere quod nesciūt. Et ideo flectē necessitatis nō est. quia nō
semper opus est. si tamē docenti vel etiā delectanti ꝯsentiat auditor.
Ideo autē victorie est flectē. quia fieri pt̄ ut et doceat᷑ et delectetur.

et tamē nō assenciat᷑. quid autē illa duo ꝓderūt. si desit hoc terciū.
Sed neq; delectare necessitatis est. quādo quidē cū dicenda vera
monstrant᷑ quod ad officiū docendi ptinet. nō eloquio agitur nec
hoc attendit᷑. ut vel ipa vel ipm delectet eloquiū. ſ; p seipa qm̄ ve-
ra sūt. manifestata delectat. vnde plinq; delectāt etiā falsa pate-
facta atq; ꝯuicta. neq; enim delectāt qm̄ falsa sūt. ſ; q2 ipa falsa eē
verū est. delectat ⁊ dictio qua h verū eē monstratū est. Propter
eos autē quibȝ fastidientibȝ nō placet veritas. si alio quocūq; mō
nisi eo mō dicat᷑. ut placeat ⁊ ſmo dicētis. datus ē in eloquētia nō
puus etiā delectacōi locus. Que tn̄ addita nō sufficit duris. quos
nec intellexisse nec docētis elocucōe delectatos eē ꝓfuerit. Quid
eni hec duo ꝯferūt hoi. qui ⁊ ꝯfitet᷑ verū. et collaudat eloquiū. nec
tn̄ inclinat assensū. ꝓpter quē solū cū aliquid suadet᷑. rebȝ q̄ dicūtur
inuigilat dicētis intētio. si eni talia dicātur q̄ credē vel nosse suffici-
at. nichil ē aliud eis ꝯsentire nisi ꝯfiteri vera eē. Cū vero id docetur
qd agendū ē et ideo docetur ut agatur. frustra psuadetur verū esse
qd dicit᷑. frustra placet modus ipe quo dicit᷑. si nō ita dicitur ut a-
gatur. Oportet ergo eloquentē ecc̄iasticū qn̄ suadet aliquid qd a- A.h
gendū est. nō solū docere ut instruat. et delectare ut teneat. verū
etiā flectē ut vincat. Ille quippe iā remanet ad ꝯsensionē flecten-
dus eloquētie grādītate in quo id nō egit usq; ad ꝯsensionē demō-
strata veritas. adiūcta etiā suauitate dictōis. Cui suauitati tm̄ ope
impensū est ab hominibȝ. ut nō solū nō faciēda. verū eē fugiēda ac
detestanda tot ⁊ tāta mala atq; turpia. q̄ malis ⁊ turpibȝ disertissi-
me psuasa sūt. nō ut eis ꝯsentiatur ſ; sola delectacōis grā lectitent᷑.
Auertat aūt deus ab ecc̄ia sua. qd de sinagoga iudeoꝝ ieremias ꝓpheta
ꝯmemorat. dicens. Pauor et horrenda facta sūt sup terrā. ꝓphete
ꝓphetabāt iniqua. et sacerdotes plausū dederūt manibȝ suis. et plebs
mea dilexit sic. et q̄d facietis in futurū. O eloquētia tāto terribilior
q̄̄to purior. et q̄̄to solidior tāto vehemētior. O vere securis ꝯscidēs
petras. Huic eni rei silē eē verbū suū qd p sanctos ꝓphetas fecit. p
hūc ipm ꝓphetā deus ipe dixit. Absit itaq; absit a nobis. ut sacerdo-
tes plaudēt iniqua dicētibȝ. et plebs dei diligat sic. Absit a nobis inq̄̄
tāta demētia. nā q̄d faciemus in futurū. Et certe min⁹ intelligant᷑.
min⁹ placeāt. min⁹ moueāt que dicūtur. vera tn̄ dicant᷑ et iusta.
nō iniqua libent᷑ audiātur. qd vtiq; nō fieret. nisi suauit᷑ dicerent᷑.
In ꝑplo aūt graui de quo dictū ē ideo. In ꝑplo graui laudabo te. nec A.J.
illa suauitas delectabilis ē. q̄ nō quidē iniqua dicūtur. ſ; exigua et
fragilia bona. spumeo v̄boꝝ ambitu ornant᷑. q̄li nec magna atq; sta-
bilia decenter et grauiter ornarent᷑. Est tale aliq̄d in ep̄la btissimi

cipriani· qđ ideo puto accidisse vel ↄsulto factũ eẽ· ut sciret a poste-
ris· quã linguã doctrine xp̃iane sanitas· ab ista redũdãtia reuocauerit·
et ad eloquẽtiaz grauiorẽ modestioremqȝ restrinxerit· qualis in eius
ↄsequẽtibȝ lr̃is. secure amat religiose appetit· sȝ difficillime implet.
Ait ergo quodã loco. Petamus hãc sedem. dãt secessuz vicina se-
creta. vbi dũ erratici palmitũ lapsus· pẽdulis nexibȝ per arũdines
baiolas repũt· uiteã porticũ frondea tecta fecerũt· nõ dicũtur ista
nisi mirabiliter affluẽtissima fecũditate facũdie· sȝ ꝓfusione nimia
grauitate displicẽt. Qui vero hec amãt· ꝑfecto eos q̃ nõ ita dicũt
sȝ castigatius eloquũtur· nõ posse ita eloqui existimãt· nõ iudicio
ista deuitare. qua ꝓpter iste vir scũs. et posse se ostẽdit sic dicẽ· qȝ
·A K. dixit alicubi· et nolle· qm̃ postmodũ nusq̃ȝ. Agit itaqȝ nr̃ ille elo-
quẽs cũ iusta et scã et bona dicit· neqȝ eni alia debȝ dicẽ· agit ergo
q̃ntuz p̃t cũ ista dicit· ut intelligent· ut libent· ut obedient audiant.
Et hec se posse. si potuerit et inq̃ntũ potuerit pietate magis oracõnũ q̃ȝ
oratorũ facultate nõ dubitet· ut orãdo ꝓ se et ꝓ illis q̃s est allocu-
turus. sit orator anteq̃ȝ dictor· ipa hora iã ut dicat accedẽs. p̃usq̃ȝ ex-
erat ꝓferentẽ linguã· ad deũ leuet aĩaz sicientẽ· ut eructet qđ bibe-
rit· uł qđ impleuerit fundat· Cũ eni de vnaquaqȝ re q̃ scđm fidẽ dile-
ctionẽqȝ tractãda ẽ· multa sint q̃ dicant· et multi modi quibȝ dicã-
tur· ab hijs q̃ hoc sciũt· q̃s nouit q̃d ad p̃ns tẽpus uł nob̃ dicẽ· vel
per vos expediat audiri· nisi qui corda oĩm videt· et q̃s facit· ut qđ
optȝ et queadmodũ optȝ dicat a nob̃· nisi in cuius manũ sũt· et nos
et ꝫmones nr̃i. Ac p hoc· discat quidẽ oĩa q̃ docẽda sũt· qui et nosse
vult et docere· facultatẽqȝ dicẽdi ut decȝ virũ eccĩasticũ ↄparet· ad
horã vero ipius dictõis· illđ pocius cogitet bone mẽti ↄuenire· qđ
dñs ait· nolite cogitare quõ aut q̃d loquamini· dabit eni vob̃ in illa
hora q̃d loquamini· nõ eni vos estis q̃ loquimini. sȝ spũs pr̃is vr̃i q̃ lo-
quitur in vob̃. Si ergo loquit in eis spũs scũs· q̃ ꝑsequẽtibȝ tradũ-
·A L. tur pro xp̃o· cur nõ etiã in eis qui tradũt discẽtibȝ xp̃m· Quisquis
aũt dicit· nõ esse hoĩbȝ p̃cipiẽdũ· quid ⁊ queadmodũ doceãt. si do-
ctores scũs efficit spũs· p̃t dicẽ· nec orandũ nobis esse· qȝ dñs ait·
Scit pr̃ vester q̃d vob̃ opus sit p̃usq̃ȝ petatis ab eo. Aut aplm pau-
lũ thimotheo et thito nõ debuisse p̃cipe· q̃d ⁊ queadmoduz p̃cipent
alijs. Quas tres aplicas eplas· ante oculos hr̃e debȝ· cui ẽ in eccĩa
ꝑsona doctoris imposita. Nõne in p̃ma ad thimotheũ legit· anũcia
hec ⁊ doce· q̃ autẽ sint supra dictũ est. Nõne ibi dictũ est. Seniorem
ne increpaueris. sȝ obsecra ut prẽm· ⁊c̃. Nõne in scđa ei dicitur. for-
mã habe verborũ sanorũ q̃ a me audisti· nõne ei ibi dicit. Satis age.
teipm ꝓbabilẽ operariũ exhibẽs deo· nõ erubescentẽ verbũ veritatis

91

recte tractantē. Ibi ē et illud. p̄dica verbū. insta oportūe importūe. argue. hortare. increpa. in omi longanimitate ꝛ doctrina. Itēqȝ ad thitū. nōne dicit. Epm iuxta doctrinā fidelis verbi pseuerantē esse debē. ut potēs sit exhortari in doctrina sana ꝛ ꝯtradicētes redarguē. ibi etiā dicit. tu vero loquē que decēt sanā doctrinā. senes sobrios ēē et que sequūtur. Ibi ꝛ illud. hec loquē ꝛ exhortare. et increpa cū omi imperio. nemo te ꝯtēpnat. admone illos p̄ncipibꝫ ꝛ potestatibꝫ sb̄ditos ēē ꝛc̄. Quid g̊ putamus. nūq̄d ꝯtra seip̄m sentit apl's. qui cū dicat doctores fieri opacōe sp̄ūs sc̄i. ip̄e illis p̄cipit. q̄d ꝛ quēadmodū doceāt. An intelligēdū est. et hoim officia ip̄o scō sp̄ū largiente. in docēdis etiā ip̄is doctoribꝫ nō debē cessare. et tn̄ neqȝ q̄ plantat ē aliq̄d neqȝ q̄ rigat. sȝ q̄ incrementū dat deus. vnde ip̄is q̄ȝ ministris scīs hominibꝫ vel etiā scīs anglis opantibꝫ. nemo recte discit q̄ ptinent ad viuēdū cū deo. nisi fiat a deo docibilis deo. cui dicit̄ in psalmo. doce me facē volūtatē tuā. q̄r deus meus es tu. vnde et ip̄i thimotheo idē dicit apl's. loquēs vtiqȝ ad discipl'm doctor. tu autē pseuera in hiis que didicisti et credita sūt tibi. sciens a quo didiceris.

Sic eni corpis medicamēta. q̄ hoibꝫ ab hoibꝫ adhibent̄. nō nisi eis psūt. quibꝫ deus opatur salutē. qui ꝛ sine illis mederi pt. cū sine illo ip̄a nō pn̄t. et tn̄ adhibent̄. et si hoc officiose fiat inter opa mīe vel bn̄ficiētie deputat̄. Ita et adiumenta doctrine. tūc psūt aīe adhibita p hoiem. cū deus opat̄ ut psint. q̄ potuit euāgeliū dare hoī. etiā nō ab hoibꝫ neqȝ p hoiez. Qui g̊ dicēdo nitit̄ psuadē qd̄ bonū est. nil illoꝝ triū spernēs. scȝ ut doceat. ut delectet. ut flectat. oret et agat ut quēadmodū sup̄ diximus intelligent̄. libent̄. et obedient̄ audiatur. Qd̄ cū apte et ꝯueniēt̄ facit. nō immerito eloquēs dici pt. et si nō eū sequat̄ auditoris assensus. Ad hec autē tria. id est ut doceat. ut delectet. ut flectat. etiā illa tria videtur ptinē voluisse. idem ip̄e romani auctor eloquii. cū itidem dixit. Is erit ergo eloquēs. q̄ poterit pua sb̄misse. modica tēpate. magna granditer dicē. tanq̄ȝ si adderet etiā illa tria. et sic explicaret. vnā eandēqȝ sententiam. dicens. Is erit ergo eloquens. qui ut doceat poterit pua sb̄misse. ut delectet modica tpate. ut flectat magna granditer dicē. Hec aūt tria. ille sic ab eo dicta sūt. in causis forensibꝫ possȝ ostendē. nō aūt hic. id est in ecclasticis questionibꝫ. in quibꝫ huiꝰ quē volumꝰ informare sermo versat̄. In illis eni ea pua dicūtur. vbi de rebꝫ pecuniariis iudicandū est. ea magna vbi de salute ac de capite hoim. ea vero vbi nichil hoꝝ iudicandū est. nichilqȝ agit̄ ut agat siue decernat sȝ tantūmō ut delectet̄ auditor. inter vtrūqȝ quasi media. et ob hoc modica id est moderata dixert. modicis eni modus nomē imposuit. nā

modica pro puis abusiue ñ oñ ꝓprie dicimus. In istis aũt nr̃is. qñ
quidẽ oĩa maxĩe que de loco supiori ꝑplis dicimus. ad hoim salutẽ
nec tpancã ꝫ eternã referre debemus. vbi etiã cauẽdus ẽ eternus
interitus. oĩa sũt magna q̃ dicimus vsqꝫ adeo. ut nec de ipis pecunia-
rijs rebꝫ vel acquirẽdis vel amittẽdis. pua videri debeant q̃ doctor
ecc̃iasticus dicit. siue sit illa magna siue pua pecunia. neqꝫ enĩ pua ẽ
iusticia. quã ꝓfecto ⁊ in pua pecunia custodire debem⁹. dicẽte dño.
Qui in mĩmo fidelis ẽ et in magno fidelis ẽ. qḋ ergo mĩmũ est mi-
nimũ est. ꝫ in mĩmo fidelẽ esse magnũ est. Nam sic racõ rotũditatis.
idest ut a pũcto medio oẽs linee pares in extrema ducãtur. eadẽ
est in magno disco q̃ in nũmulo exiguo. Ita vbi pua iuste gerũtur
.AQ. non minuitur iusticie magnitudo. De iudicijs deniqꝫ secularibus
quibꝫ vtiqꝫ nisi pecuniarijs. cũ loquẽtur apl̃s. audet quisq̃ꝫ vr̃m inq̃t
adũsus alterũ negociũ hñs. iudicari ab iniq̃s. et nõ apud scõs. an
nescitis qꝛ sancti mũdũ iudicabũt. et si in vobis iudicatur mũdus
indigni estis qui de minimis iudicetis. nescitis quia angelos iudi-
cabimus nedũ secularia. Secularia igitur iudicia si habueritis. eos
qui ↄtẽptibiles sũt in ecc̃ia. hos ↄstituite ad iudicandũ. ad reuerẽ-
tiam vob̃ dico sic nõ est inter vos quisq̃ꝫ sapiẽs. q̃ possit inter frẽm
suũ et frẽm iudicare. ꝫ frater cũ frẽ iudicat̃ et hoc apud infideles.
iam quidẽ omnino delictũ in vob̃ est. qꝛ iudicia habetis vobiscũ.
quare nõ magis iniquitatẽ patimĩ. quare nõ pocius fraudamĩ. ꝫ
vos iniq̃tatẽ facitis ⁊ fraudatis ⁊ hꝫ frẽs. an nescitis quia iniusti re-
gnũ dei nõ hẽditabũt. Quid ẽ qꝫ sic indignat̃ apl̃s. sic corripit. sic
exprobrat sic increpat sic minat̃. q̃d est qꝫ sui aĩmi affectũ tam cre-
bra ⁊ aspa vocis mutacõne testatur. q̃d est postremo. qꝫ de rebꝫ mi-
nimis tã grandit̃ dicit. tñ ne de illo negocia secl̃aria meruerũt. ab-
sit. ꝫ hꝫ facit ꝓpter iusticiã. caritatẽ. pietatẽ. que nulla sobria mente
.AR. dubitãte. etiã in rebꝫ quãlibꝫ puulis magna sũt. Sane si admone-
remus hoies. quẽadmodũ ipa negocia secl̃aria pro se vel pro suis.
apud ecc̃iasticos iudices agẽ deberẽt. recte admonẽm⁹ ut agerẽt
tanq̃ꝫ pua sbmisse. Cũ vero de illi⁹ viri disseram⁹ eloquio. quẽ vo-
lum⁹ eaꝝ rerũ ẽe doctorẽ. quibꝫ liberam̃ ab eternis malis. atqꝫ ad
et̃na pũenim⁹ bona. vbicũqꝫ agãtur hec. siue apud ꝑplm siue ꝑuati
siue ad vnũ. siue ad plures. siue ad amicos siue ad inimicos. siue in
ꝑpetua dictõne siue in collocucõe siue in tractatibꝫ siue in libris. siue
in ep̃lis vel longissimis vel breuissimis. magna sũt. Nisi forte qñ
calix aque frigide res minima atqꝫ vilissima est. ideo minimũ ali-
quid atqꝫ vilissimũ dñs ait. qꝫ eũ qui dederit discip̃lo eius. nõ pdet
mercedẽ suã. Aut vero qñ iste doctor in ecclesia facit inde sermonẽ.

puū aliq̄d debet estimare se dicē. et ideo nō tpate. nō granditer. ꝫ
sbmisse sibi ēē dicendū. Nōne qn̄ accidit. ut de hac re loq̄rent̄ ad
ppl'm et deus affuit ut ꝯgrue diceremus. tamq̄ꝫ de illa aqua frigidā
quedā flāma surrexit. que etiā frigida hoim pectora. ad misericor-
die opa faciēda. spe celestis mercedis accēderet. Et tn̄. cū doctor
iste debeat rerū dictor ēē magnaꝝ. nō semp eas debet grandit' dicē.
sed sbmisse cū aliq̄d docetur. tpate cū aliq̄d vitupatur vel laudat̄.
cū vero aliq̄d agendū est. et ad eos loquim̄ qui hoc agē debēt nec
tn̄ volūt. tūc ea q̄ magna sūt. dicēda sūt grandit' et ad flectendos
aīos ꝯgruēter. Et aliqn̄ de vna eadēqꝫ re magna. et sbmisse dicit̄
si docet̄. et tpate si p̄dicat̄. et grandit' si aūsus inde animus ut ꝯūtat̄
impellit̄. Quid enī deo ipō maius est. nūquid ideo nō discit̄. aut q̄
docet vnitatē trinitatis. debet nō sbmissa disputacōe agē. ut res ad
dinoscendū difficilis. quātū datur possit intelligi. nūquid hic orna-
menta ⁊ nō documēta querūtur. nūquid ut aliq̄d agat ē flectēdus
auditor. et nō pocius ut discat instruēdus. Porro cū laudatur deus.
siue de seipō siue de opibꝫ suis. quāta facies pulchre ⁊ splēdide dicti-
onis oboritur ei. q̄ pōt quātū debet laudare. quē nemo ꝯueniēt' lau-
dat. nemo quomōcunqꝫ nō laudat. At si nō colatur. aut cū illo vel
etiā pre illo colātur. ydola siue demonia. siue quecūqꝫ creatura. q̄ꝫtū
hoc malū sit. atqꝫ ut ab hoc malo aūtant̄ hoīes. debet vtiqꝫ grāditer
dici. Submisse dictōis exēplū. est apud apl'm paulū. ut planius
aliquid ꝯmemorē. vbi ait. Dicite michi qui vultis sub lege esse. le-
gem nō audistis. scriptū est enī. q abrahā duos filios habuit. vnū
de ancilla. et vnū de libera. ꝫ ille qui de ancilla scd̄m carnē natus est.
qui aūt de libera per repromissionē. que sūt in allegoria. hec enim sūt
duo testamēta. vnū quidē in monte syna in s'uitutē generans. q̄ est
agar. syna enī mons est in arabia. qui ꝯiūctus est ei que nūc est
ihrl'm. et s'uit cū filijs suis. Illa autē que sursū est ihrlin libera ē que
est mr̄ nr̄a ⁊c̄. Itēqꝫ ibi raciocinat̄ et dicit. Frēs scd̄m hoīem dico
tamen hoīs ꝯfirmatū testamentū nemo irritū facit aut supordinat.
Abrahe dicte sūt p̄missiones ⁊ semini eius. nō dicit in seminibꝫ q̄si
in multis. ꝫ quasi in vno. in semie tuo qui est xp̄us. Hoc autē dico
testamētū ꝯfirmatū a deo. q̄ post q̄dringētos et triginta ānos facta
est lex. nō infirmat ad euacuādā p̄missionē. si enī ex lege hēditas.
iam nō p̄missione. abrahe aūt per repromissionē donauit deus. Et
q2 occurrē potuit audiētis cogitacōni. ut q̄d ergo lex data ē. si ex
illa nō est hereditas. ipē sibi hoc obiecit. atqꝫ ait velut interrogās
quid ergo lex. deinde respondet. transgressionis grā posita est. donec
veniret semē cui p̄missuꝫ ē dispositū p angl'os in maū mediatoris.

mediator aūt vnius nō est. deus vero vnus est. Et hic occurrebat
qd ipe sibi opposuit. lex ergo contra pmissa dei. et respondet absit red-
ditqz vnā rationē dicēs. si eni data essz lex q possz viuificare. oīno
ex lege essz iusticia. sz cōclusit scptura oīa sub peccato. ut pmissio ex
.A S. fide ihū xpi daretur credentibz rc. vel si qd huiōi est. Pertinet ergo
ad docēdi curā. nō solū apire clausa. et nodosa soluē questionū. sed
etiā dū h agit. alijs questionibz q fortassis inciderint. ne id qd di-
cimus improbet per illas aut refellat. occurē. si tamē et ipa eaz so-
lutio piter occurrerit. ne moueamus qd auferre nō possumus. Fit
aūt. ut cū incidentes questioni alie questiones. et alie rursus incidē-
tibz incidētes ptractant atqz soluūtur. in eā longitudinē racōcinati-
onis extēdatur intencō. ut nisi memoria plurimū valeat atqz vige-
at. ad caput vnde agebat. disputator redire nō possit. Valde aūt
bonū est. ut quicqd cōtradici pt. si occurreit refutet. ne ibi occurrat
vbi nō erit q rn̄deat. aut pnti quidez sz tacenti occurrat. et minus
.A X. saciatus abscedat. In illis autē aplicis verbis. dictō tpata est. se-
niorē ne increpaueris. sz obsecra ut prem. iuniores ut frēs. anus ut
matres. adolescentulas ut sorores. Et in illis. Obsecro aūt vos frēs
per miscdiam dei ut exhibeatis corpa vrā hostiā viuentē. scām deo
placentē. rōnale obsequiū vrm. Et totus fere ipius exhortacōis lo-
cus tpatū habz elocucōnis genus. vbi illa pulcriora sūt. in quibus
ppria pprijs tanqz debita reddita decent excurrūt. sicuti est. habē-
tes dona diuīsa sm graz q data ē vobis differētes. siue pphecia sm
regulā fidei. siue ministeriū in ministrādo. siue q docet in doctrina. q
exhortatur in exhortacōe. q tribuit in simplicitate. qui pest in solici-
tudie. q miseretur in hilaritate. dilectio sine simlacōe. odiētes ma-
luz. adherētes bono. caritatē fraternitatis inuicē diligētes. honore mu-
tuo puenietes. studio nō pigri. spū feruētes. dn̄o suiētes. spe gau-
dētes. in tribulacōe paciētes. orōni instātes. necitatibz scōz cōmunican-
tes. hospitalitatē sectātes. bn̄dicite psequētibz vos. bn̄dicite et no-
lite maledicē. gaudē cū gaudētibz. flere cū flētibz. idipm inuicē ser-
ciētes. Et qz pulcre illa oīa sic effusa. bimēbri ccuitu terminātur. nō
alta sapiētes. sz huilibz cōsencientes. Et aliqn̄to post. in h ipo inquit
pseuerātes. reddite oīnibz debita. cui tributū tributū. cui vectigal
vectigal. cui timorē timorē. cui honorē honorē. q mēbratī fusa clau-
dūtur etiā ipso ccuitu quē duo mēbra cōtexūt. nemī quicqz debeatis
nisi ut inuicez diligatis. Et post paululū. nox pcessit inqt. dies aūt
appropinqūit. abiciamus opa tenebraz z induam arma lucis. sic
in die honeste ambulemus. nō in cōmessacōnibz et ebrietatibz. nō in
cubilibz z impudicicijs. nō in cōtencōne z emulacōne. sz in duinū

dn̄m ihesū cristū. et carnis curā ne feceritis in desiderijs. Quod si. AY.
quisqꝫ ita dicēt. et carnis ꝓuidentiā. ne in ↄcupiscentijs feceritis.
sine dubio aures clausula numerosiore mulceret. sed grauior inter-
pres etiā ordinē maluit tenere v̄bor. Quomō autē hoc in greco
eloquio sonet. quo ē locutus apl's. videāt eius eloquij vsqꝫ ad ista
doctiores. Michi tn̄ qd nob eodē verbor ordie interptatū est. nec
ibi videt currē nūose. Sane hūc elocucōnis ornatū. qui nūosis fit
clausulis. deesse fatendū est nr̄is auctoribꝫ. qd vtrū p interp̄tes fa-
ctū sit. an qd magis arbitror ↄsulto. illi hec plausibilia deuitauerint.
affirmare nō audeo. qm̄ fateor me ignorare. Illd tn̄ scio. qꝛ si quisqꝫ
huius nūositatis peritus. illor clausulas. eorūdē nūor lege ↄponat.
qd facile fit. mutatis quibusdā v̄bis q̄ tantūdē significacōe valēt.
vel mutato eor q̄ inueneit ordie. nichil illor q̄ velut magna in sco-
lis gramaticor aut rethorū didicit. in illis diuis viris defuisse ↄgno-
scet. et multa repiet locucōis genera tanti decoris. q̄ quidē et in nr̄a
sꝫ maxie in sua lingua decora sūt. quor nullū in eis quibꝫ isti inflan-
tur lr̄is inueniet. Sꝫ cauendū est. ne diuis grauibusqꝫ sentencijs. .Az.
dū addit nūs. pondus detrahat. nā illa musica disciplina vbi nūs
iste plenissiē discit. vsqꝫ adeo nō defuit ꝓphetis nr̄is. ut vir doctissi-
mus Jeronimus quorūdā etiā metra ↄmemoret. in hebrea dūtaxat
lingua. cuius ut veitatē suaret in v̄bis. hec inde nō transtulit. Ego
autē ut de sensu meo loquar. q̄ michi qꝫ alijs ⁊ qꝫ alior ē vtiqꝫ nocci-
or. sic in meo eloq̄o quātū modeste fiei arbitror. nō ꝑtermitto istos
nūos clausular. Ita in auctoribꝫ nr̄is hoc michi plus placet. qꝛ ibi
eos rarissime inuenio. Grande aūt dicēdi genus. hoc maxie distat. Ar.
ab isto genē tꝑato. qꝛ nō tam v̄bor ornatibꝫ comptū est. qꝫ violen-
tū aīmi affectibꝫ. Nā capit etiā ornamēta illa pene oīa. sꝫ ea si nō ha-
bueit nō req̄rit. Fertur quippe impetu suo. et elocucōis pulc̄tudinē
si occurrerit. vi rerū rapit nō cura decoris assuit. Satis ē eni. ei ꝓpt
qd agit. ut v̄ba ↄgruētia. nō oris eligātur industria. sꝫ pectoris se-
quātur ardorē. Nam si aurato gēmatoqꝫ ferro vir fortis armetur.
intētissimus pugne. agit quidē illis armis qd agit. nō qꝛ speciosa
sꝫ qꝛ arma sūt. Idem ipe est tn̄. et valet plurimū etiā cū rimāti telū
ira nn̄ra facit. Agit apl's ut pro euāgelico ministerio pacient ma- .A2.
la huius tp̄is cū solacō donor dei oīa tollerent. Magna res est et
grandit agitur. nec desūt ornamēta dicendi. Ecce inquit nūc tēpus
acceptabile. ecce nūc dies salutis. nullā in quoqꝫ dātes offensionē.
ut nō reprehendat ministeriū nr̄m. sꝫ in oībꝫ ↄmēdātes nosmetipos
ut dei ministros i multa pacia. i tribulacoībꝫ. i necitibꝫ in angustijs.
in plagis. in carceribꝫ. in sedicoībꝫ. i laboribꝫ. in vigilijs. in ieiunijs.

in castitate. in scia. in longanimitate. in benignitate. in spū sancto.
in caritate nō ficta. in v̄bo veritatis. in v̄tute dei. per arma iusticie a
dextris ⁊ a sinistris. per glāz et ignobilitatē. per infamiā ⁊ bonā fa-
mam. ut seductores ⁊ veraces. ut q̄ ignorant̄ et cognoscunt̄. quasi
moriētes et ecce viuimus. ut coherciti et nō mortificati. quasi tristes
semp aūt gaudētes. sicut egeni multos aūt ditātes. tanq̄ʒ nichil ha-
bentes ⁊ oīa possidentes. Vide adhuc ardentē. Os nr̄m patet ad
vos o corinthij. cor nr̄m dilatatū est. ⁊c̄. que prosequi longum est.
.b C. Itēqʒ ad rōnos agit ut p̄secucōes hui⁹ mūdi caritate vincant̄. spe
certa in adiutorio dei. Agit aūt et grāditer ⁊ ornate. Scim⁹ inquit
q̄m diligentibʒ deū oīa coopant̄ in bonū. hijs q̄ sc̄m ꝓpositū vocati
sūt sancti. Qm̄ q̄s ante p̄sciuit. et p̄destinauit ꝯformes fieri ymagi-
nis filij sui. ut sit ipse p̄mogenit⁹ in multis fratribʒ. q̄s aūt p̄destina-
uit illos ⁊ vocauit. et q̄s vocauit illos et iustificauit. q̄s autē iusti-
cauit illos et glorificauit. Quid igitur dicemus ad hec. si deus pro
nobis q̄s contra nos. q̄ ꝓpo filio suo nō pepcit. sʒ pro nobis om̄ibʒ
tradidit illū. quō nō etiā cū illo oīa nobis donauit. Quis accusabit
adu̾sus electos dei. deus q̄ iustificat. q̄s est q̄ ꝯdempnet. xp̄us ihūs
qui mortuus est. magis aūt qui resurrexit. q̄ est in dextera dei qui et
interpellat pro nobis. Quis nos sepabit a caritate xp̄i. tribulacio.
an angustia. an p̄secutio. an fames. an nuditas. an piculū. an gla-
dius. sicut scriptū est. qꝛ ꝓpter te mortificam̄ tota die. estimati sum⁹
ut oues occisionis. sed in hijs om̄ibʒ supuincim⁹ per eū qui dilexit
nos. Certus sū eni. q̄a neqʒ mors. neqʒ vita. neqʒ angeli. neqʒ pri-
cipatus. neqʒ virtutes. neqʒ p̄sentia. neqʒ futura. neqʒ altitudo. neqʒ
profundū. neqʒ creatura alia poterit nos separe a caritate dei. que
.b D. est in cristo ihesu. Ad gallatas autē quāuis tota illa epistola sub-
misso dicēdi genē sc̄pta sit. nisi in extremis ptibʒ. vbi est eloquiū
tēpatū. Tamē interponit quēdaʒ locū. eo motu animi. ut sine vllis
quidē talibʒ ornam̄tis. qualia sūt in hijs que mō possumus. nō pos-
sit tamē nisi grandit̾ dici. Dies inquit obſuatis et menses ⁊ annos
et tpa. timeo ne forte sine causa laborauerim in vobis. Estote sicut
ego. q̄m ⁊ ego sicut vos. Fratres p̄cor vos nichil me lesistis. scitis aūt
quia per infirmitatē carnis iā pridē euāgelizaui vobis ⁊ tēptacōes
v̄ras in carne mea nō spreuistis neqʒ respuistis. sʒ sicut angelū dei ex-
cepistis me sicut xp̄m ihm̄. que ergo fuit beatitudo v̄ra. Testimoniū
eni vobis phibeo. q̄m si fieri possʒ. oculos v̄ros eruissetis ⁊ dedisse-
tis michi. Ergo inimicus factus sū vobis verū p̄dicans. Emulant̄
vos nō bene. sʒ excludē vos volūt ut eos emulemi. Bonū est autē
emulari in bono semper. et non solum cum presens sum apud vos.

94

Filioli mei quos iterū parturio. donec formetur xp̄s in vobis. vellē
aūt nūc adesse. apud vos. et mutare vocē meā quia confundor in vobis.
Nūquid hic. aut contraria contrarijs sūt v̄ba reddita. aut aliqua gdā-
tione sibi subnexa sūt. aut cesa et membra circuitusue sonuerūt. et tn̄
nō ideo tepuit grandis affectus. quo eloquiū feruē sentimus. Sed
ap̄lica ista. sic data sūt. ut et profunda sint atq; ita conscripta memorie
q; mandata. ut nō solū lectore vel auditore. verū etiā expositore
opus habeant. si quis in eis nō superficie contentus altitudinē querat.
Quapropter videamus ista genera dicēdi in eis. q̄ istorū lectione. .b E.
ad rerū diuinarū atq; salubriū sciam profecerūt. eāq; ecc̄ie ministrarūt. be-
atus Ciprianus submisso dicēdi genē vtitur in eo libro vbi de sacra-
mēto calicis disputat. Soluitur ibi quippe questio in q̄ queritur vtrū
calix dn̄icus aquā solā. an eā vino mixtā debeat h̄re. Sed exēpli gr̄a.
aliquid inde ponēdū est. Post p̄ncipiū ep̄le. iā soluē incipiēs propositā
questionē. Admonitos aūt nos scias inquit. ut in calice offerēdo.
dn̄ica tradicō seruetur. neq; aliud fiat a nobis. q̄z quod pro nobis dn̄s prior fecit.
ut calix q̄ in commemoracōem eius offertur vino mixtus offeratur. nā cū
xp̄us dicat. ego sū vitis vera. sanguis xp̄i nō aqua ē vtiq; sed vinū.
Nec potest videri sanguis eius q̄ redēpti et viuificati sumus ēe in cali-
ce. qn̄ vinū desit calici. quo xp̄i sanguis ostēditur. qui scripturarū oim̄
sacramēto ac testimonio p̄dicatur. Inuenimus eni in genesi circa sa- .b F.
cramentū noe. hoc idem p̄cucurrisse et figurā dn̄ice passionis illic exti-
tisse. quod vinū bibit. quod inebriatus est. quod in domo sua nudatus est quod
fuit recubans nudis et patētibus femoribus. quod nuditas illa patris a me-
dio filio denotata est. a maiori vero et minori contecta. et cetera q̄ ne-
cesse nō est exequi. cū satis sit. hoc solū complecti. quod noe typū future ve-
ritatis ostēdens. nō aquā. sed vinū biberit. et sic ymaginē dn̄ice pas-
sionis expresserit. Item in sacerdote melchizedech. dn̄ici sacramenti
prefiguratū videmus misteriū. scd̄m quod scriptura diuia testatur et dicit
Et melchizedech rex salē protulit panē et vinū. fuit aūt sacerdos dei
summi et bn̄dixit abrahā. Quod aūt melchizedech xp̄i typū portaret. de-
clarat in psalmo sp̄us scūs. ex persona p̄ris ad filiū dicēs. Ante luci-
ferū genui te. tu es sacerdos in eternū sc̄dm ordinē melchizedech. hec et
alia q̄ sequūtur huius ep̄le. submisse dicc̄ōis modū seruāt. quod facile est
explorare legētibus. Sanctus quoq; ambrosius cū agat rē magnā de .b G.
sp̄u scō. ut eū p̄ri et filio demonstret equalē. submisso tn̄ dicēdi genē
vtitur. qm̄ res suscepta. nō ornamēta verborū. aut ad flectēdos aīos cō-
mocōis affectū. sed rerū documēta desideāt. ergo inter cetera i p̄ncipio huius
operis ait. q̄ motus oraclo gedeon. cū audisset quod deficiētibus licet populorum
milibus. in vno viro dn̄s plebē suam ab hostibus liberaret obtulit hedū

capraꝝ · cuius carnē scd̄m ꝑcepta angeli et azima sup̄ petraȝ posuit ·
et ea iure ꝑfudit · q̄ simul ut virge cacumine quā gerebat angelus
dei · ꝯtigit · de petra ignis erupit · atqȝ ita sacrificiū qđ ibi offerebat
ꝯsūptū est · Quo indictio declaratū videtur · ꝙ petra illa typū habu-
erit corporis xp̄i de quo vtiqȝ scriptū est · bibebāt de ꝯsequenti eos pe-
tra · petra aūt erat xp̄us · qđ vtiqȝ nō ad diuinitatē eius · ȝ ad carnē
relatū est · q̄ sicientiū corda ꝑploꝝ ꝑhenni riuo sui sanguinis mūda
uit · Jam tūc ꝰ in misterio declaratū est · ꝙ dn̄s ih̄us in carne sua · to-
cius mūdi peccata crucifixus aboleret · nec solū delicta factoꝝ · sed
etiā cupiditates aīoꝝ · caro eni hedi ad culpā facti refertur · ius ad
illecebras cupiditatū · sicͤ scp̄tū est · ꝙ ꝯcupiuit ꝑplus cupiditatē pes-
simā · et dixerīt q̄s nos cibabit carne · Nđ ꝰ extendit angelus vir-
gam et tetigit petraȝ · de qua ignis exiit · ostendit ꝙ caro dn̄i igne
repleta diuinō · peccata oīa hūane ꝯdicōnis exurreret · vnde et dn̄s
.b h. ait · ignē veni mittē in terrā · ꝛc̄ · In quibȝ rei docende ac ꝓbande
maxie incūbit · De genē tēpato · est apud ciprianū virginitatis
illa laudacō · Nūc nobis ad ꝟgines ſmo ē · quaꝝ quo sblimioꝛ gl̄a
est · maioꝛ et cura · flos ē illi ecc̄iastici germinis · decus atqȝ ornamtū
gracie sp̄ualis · leta indoles laudis ꝛ honoris · opus integrū atqȝ in-
corruptū · dei ymago respondēs ad sanctimoniā dn̄i · illustrioꝛ porcō
gregis xp̄i · gaudet in ip̄is atqȝ per ip̄as largiter floret · ecclesie ma-
tris gl̄osa fecūditas · quāto qȝ plus gloriosa ꝟginitas numero suo
addit · gaudiū mr̄is augescit · Et alio loco in fine ep̄le · quō portaui-
mus inquit ymaginē eius q̄ de limo ē · sic portemus ymaginē eius
qui in celis ē · Hāc ymaginē ꝟginitas portat · portat integ̃tas · san-
ctitas portat ꝛ veritas · portāt discipline dei memores · iusticiā cū re-
ligione retinētes · stabiles in fide · hūiles in timore · ad omneȝ tolle-
ranciā fortes · ad sustinēdas iniurias mites · ad faciendā misericor-
diā faciles · fraterna pace vnanimes atqȝ ꝯcordes · Que vos singu-
lo bone ꝟgines · obseruare · diligē · et implere debetis · que deo ꝛ xp̄o
vacātes · ad dn̄m cui vos dicastis maiori et meliori parte ꝑceditis
Profecti ānis iunioribȝ facite magisteriū · iuniores natu ꝑbere pa-
tribus incitamentū · hortamtis vos mutuis excitate · emulis de ꝟtute
documtis ad gl̄am ꝓuocate · durate fortitͤ · ꝑgite sp̄ualitͤ · ꝑuenite fe-
.b i. liciter · tantū memētote tūc nr̄i · cū incipiet in vobis ꝟginitas hono-
rari · Ambrosius etiā genē dicēdi tpato ꝛ ornato · ꝓfessis ꝟginibȝ
ꝓponit · tanq̄ȝ sub exempli forma · qđ moribȝ imitent͛ · et dicit · Vir-
go erat non solum corpe sed etiam mente · que nullo doli ambitu sin-
cerū adulteraret affectuȝ · corde hūilis · verbis grauis · animo pru-
dens · loquendi parcioꝛ · legendi studiosioꝛ · nō in incerto diuiciarū

sed in prece paupis spem reponēs. intenta opi. verecūda sermonibȝ.
arbitrū mētis nō hoiem ſ; deū querē. nullū ledē. ſ; omibȝ bene velle.
maioribȝ natu assurgē. equalibȝ nō inuidere. iactantiā fugē. ratio-
nem sequi. vtutē amare. Quādo ista vel vultu lesit parentes. qn̄
dissensit a ppinquis. qn̄ fastidiuit humilem. qn̄ risit debilē. quādo vi-
tauit inopem. eos solos sollicita cetus hoim inuisere. q̄s misericordia nō
erubesceret. neqȝ pteriret verecūdia. Nichil toruū in oculis. nichil
in verbis procax. nichil in actu inuerecūdū. nō gestus fractior. nō
incessus solucior. nō vox petulātior. ut ipa corporis spēs. simulacrū fu-
erit mentis ꝛ figura pbitatis. Bona quippe domus in ipo vestibulo
debȝ agnosci. ac pmo ptentat ingressu. nichil intus latere tenebra-
rum. tanqȝ lucerne lux intus posita foris luceat. Quid ergo exequar
cibor parcimoniā. officior redūdanciā. alterū ultra naturā supfuis-
se. alterū pene ipi nature defuisse. illic nulla intermissa tpa. hic con-
geminati ieiunio dies ꝛ si qn̄ reficiēdi successissȝ volūtas. cibus ple-
rūqȝ obuius. q̄ mortē arceret nō delicias ministraret. Hec aūt pro- .b K.
pterea in exemplo huius tpati generis posui. qz nō hec agit ut vir-
ginitatē voueāt que nōdū vouerūt. ſ; ut ostēdat quales ēē debeāt.
que iā vouerūt. Nā ut aggrediat animꝰ tm̄ ac tale ppositū. grādi
vtiqȝ dicendi genē debet excitari et accendi. Sȝ martir Ciprianus
habitu vginū. nō de suscipiendo vginitatis pposito scripsit. Iste
vero epūs. eas etiā ad hoc magno accendit eloquio. Verū ex eo .b L.
qd̄ ambo egerūt. dictōnis grādis exēpla memorabo. ambo quippe
inuecti sūt in eas. q̄ formā pigmentis colorāt vel pocius decolorāt.
Quor prior ille cū hoc ageret. ait inter cetera. Si q̄s pingendi ar-
tifex. vultū alicuius aut spēm et corporis qualitatez emulo colore si-
gnasset. et signato iam ɔsumatoqȝ simulacro. manus alius inferret.
ut iā formata. iā picta. quasi pitior reformaret. grauis prioris artificis
iniuria. et iusta indignacō videret. Tu te existimas impune latu-
ram. tam improbe temeritatis audaciam. dei artificis offensam. ut
eni circa hoies impudica et incesta fucis lenocinātibȝ nō sis. corru-
ptis violatisqȝ que dei sūt. peior adultera detineris. qd̄ ornari putas.
qd̄ putas conn. impugnacō est ista diuini opis. puaricacō verita-
tis. Mouentis apli vox est. Expurgate vetus fermentū ut sitis no-
ua ɔspersio. sic estis azimi. nā pascha nrm̄ ymolatus ē xpus. Itaqȝ
festa celebremꝰ. nō in fermento veteri neqȝ in fermento malicie ꝛ nequi-
cie. ſ; in azimis sinceritatis et veritatis. Nū sinceritas pseuerat ꝛ veri-
tas. qn̄ que sincera sūt. polluūtur. et colorū adulterinis medicaminū
fucis. in mēdaciū vera mutātur. Dn̄s tuus dicit. nō potes facē capil-
lū vnū nigrū aut albū. et tu ad vincēdam dn̄i tui vocem. vis te esse

pociorē audaci conatu et sacrilego ɔtēptu. Crines tuos inficis. ma-
lo p̄sagio futuroꝝ. capillos iā tibi flāmeos auspicaris. longuȝ ēst
.b M. inserē omīa que sequūtur. Ille vero posterior. ut in tales diceret.
hinc illa inquit nascūtur incētiua vicioꝝ. ut quesitis coloribȝ ora de-
pingāt. dū viris displicē formidāt. et de adulterio vultus. mēdicāt
adulteriū castitatis. Quāta hec amētia. effigiē mutare nature. pic-
turā querē. et dū verent maritale iudiciū pdere. ꝓpriuȝ pdiderūt.
prior eni de se ꝓnūciat q̄ cupit mutare qd nata est. Ita dū alijs stu-
det placere. ꝑus ipa sibi displicet. quē iudicē mulier veriorē defor-
mitatis tue querimus. q̄ȝ teip̄am. q̄ videri times si pulcra es cur ab-
sconderis. si deformis cur te formosam ēē mētiris. nec tue ɔscie nec
aliene erroris grām habitura. Ille eni alterā diligit. tu alteri vis
placē. et irasceris si amet aliā. q̄ adulterari in te docet. mala ingra-
es iniurie tue. lenocinari refugit etiaȝ q̄ passa ē lenonē. ac licet vi-
lis mulier nō alteri tn̄ s; sibi peccat. Tolleābiliora ꝓpe modū in ad-
ulterio crimīa sūt. ibi eni pudicicia. hic natura adulterat. Satis ut
estimo apparet. feias ne suā fucis adulterent formā. et ad pudorē
et ad timorē. hac facūdia vehement impelli. Proinde neqȝ sbmissuȝ
.b N. neqȝ tpatū s; grande omino. genus s; elocucōis agnoscimus. In
hijs autē quos duos ex omnibȝ ꝓponē volui. et in alijs eccīasticis
viris et bona. et bene. idest sic res postulat. acute. ornate. ardenter-
qȝ dicētibȝ. per multa coꝝ scripta et dicta. pnt hec tria genera repiri.
et assidua lectōne vel audicōne admixta etiā exercitacōne studen-
.b O. tibus inolescē. Nec quisq̄ȝ p̄ter disciplinaȝ ēē existimet ista miscē.
ymmo quātū ɔgrue fieri pt. omibȝ generibȝ dictō varianda ē. nā
qn̄ prolixa est in vno genē. minus detinet auditorē. cū vero fit. ab
alio in aliud transitus. etiā si longius eat. decencius ꝓcedit oratio.
Quāuis habeant et singula genera varietates suas in s̄mone elo-
quētiū. quibȝ nō sinūtur in eoꝝ q̄ audiūt frigescē vel tepescē sensibȝ.
verūtn̄ facilius submissuȝ solū q̄ȝ solū grande diucius tollerari pt.
Cōmocio quippe animi. qn̄to magis excitanda ē. ut nob assenciat
auditor. tanto minus in ea diu teneri pt. cū fuerit quātū satis ē exci-
tata. et ideo cauēdū est. ne dū volumus alcius erigē qd erectū ēst
etiā inde decidat quo fuerat excitacōe pductū. Interpositis vero q̄
sūt dicēda sbmissius. bene redit ad ea q̄ opus est grandit dici. ut
dictōis impetus sic maris estus alternet. Ex quo fit. ut grande di-
cendi genus si diucius ē dicēdū. nō debeat ēē solū. s; alioꝝ generū
.b P. interposicōe variet. Et tn̄ ei generi tota dcō tribuit. cui⁹ copia pre-
ualuerit. Interest eni. qd gen⁹ cui generi interponatur ul' adhibeat. ctis
et necessarijs locis. Nam et in grādi genē. sp aut pene sp tempata

debent esse pncipia. Et in potestate est eloquentis. ut dicant nōnul-
la sbmisse. etiā que possent grandit dici. ut ea que dicūtur grandit.
ex illoꝝ fiant ꝯpacōne grandiora. et eoꝝ tanq̄ȝ vmbris luminosio-
ra reddant. In quocūqȝ aūt genē aliqua questionū vincula soluē-
da sūt. acumīe opus ē. qđ sibi sbmissuȝ genus ꝓprie vendicat. ac ꝑ
hoc eo genē vtendū est et in alijs duobȝ generibȝ. qn̄ eis ista inci-
dūt. Sic cū laudādū aliq̄d vel vitupandū. vbi nec dāpnacō cuius-
q̄ȝ nec liberacō. nec ad actionē quālibȝ assensio requirit. in quocū-
qȝ alio genē occurrerit. genus adhibēdū et interponēdū est tpatū.
In grandi vero genē inueniūt locos suos. duo cetera. et in sbmis- .b Q.
so similit. Tempatū aūt genus nō quidē semp. ȝ tn̄ aliqn̄ sbmisso
indiget. si ut dixi. questio cuius nodus ē soluēdus occurrerit. vel
qn̄ nōnulla q̄ ornari possent. ideo nō ornātur. ȝ sbmisso ſmōe dicūtur
ut quibusdā quasi choris ornamtoꝝ. ꝓbeant eminētiorē locū. Gran-
de aūt genus tpata dictō nō reqrit. ad delectandos quippe aios.
nō ad mouēdos ipa suscipit. Non sane si dicenti crebrius ⁊ vehe-
mencius acclamet. ideo grandit putandus ē dicē. ȝ eni et acumi-
na sbmissi generis. et ornamta faciūt tpati. Grande aūt genus ple-
rūqȝ pondē suo voces pmit. ȝ lacrimas exprimit. Denicȝ cū apud .b R.
cesaream mauritanie. ꝑplō dissuaderem pugnā ciuilem vel pocius
plusq̄ȝ ciuilē. quā cateruā vocabant. neqȝ eni ciues tantūmō verū
etiaȝ ꝓpinqui. frēs. postremo parētes ac filij. lapidibȝ inter se in du-
as ptes diuisi. per aliquos dies ꝯtinuos certo tpe anni solemniter
dimicabant. et quisquis ut quenq̄ȝ poterat occidebat. Egi quideȝ
grandit quantū valui. ut tam crudele ⁊ inueteratū malū. de cordibȝ
eoꝝ et moribȝ auellerē pellerēqȝ dicendō. Non tn̄ egisse aliq̄d me
putaui. cū eos audirē acclamātes. ȝ cū flentes viderē. Acclamati-
onibȝ quippe se doceri et delectari. flecti aūt lacrīmis indicabāt. quas
vbi aspexi. immanē illā ꝯsuetudinē a pribȝ et auis longeqȝ maiori-
bus traditā. que pectora eoꝝ hostilit obsidebat vel pocius posside-
bat. victā anteq̄ȝ re ipa id ostēderēt credidi. moxqȝ ſmone finito.
ad agēdas deo grās corda atqȝ ora ꝯuerti. Et ecce. iam ferme octo
vel amplius anni sūt ꝓpicio xp̄o. ex quo illic nichil tale temptatuȝ
est. Sūt et alia multa expimēta. quibȝ didicimus. hoies. q̄d in eis
fecerit sapiētis granditas dictōnis. nō clamore pocius q̄ȝ gemitu.
aliqn̄ etiā lacrimis. postremo vite mutacōe monstrasse. Submisso .b S.
etiā dicēdi genē. sūt pleriqȝ mutati. sed ut qđ nō sciebāt scirent. aut
qđ eis videbatur incredibile crederent. nō aūt ut agerent qđ agen-
dū iam nouerāt. et agē nolebāt. Ad huiōi nāqȝ duriciā flectendā.
debȝ grandit dici. Nam ⁊ laudes ac vitupacōes qn̄ eloquent dicunt.

cū sint in genē tꝑato. sic afficiūt quosdā. ut nō solū in laudibꝫ et vi-
tupacōībꝫ eloquētia delectent᷑. verū etiaꝫ et ipi laudabilit᷑ appe-
tant. fugiātqꝫ vitupabiliter vivē. Sed nūquid omēs qui delectan-
tur mutant᷑. sicut in grandi genē omēs qui flectūtur agūt. et in sb-
misso genē omēs q̄ docētur sciūt. aut credūt verū esse qđ nesciērūt
Unde colligit᷑. illa duo genera qđ efficē intēdūt. h̄ eis ēē maxime
nccīm. q̄ sapient᷑ et eloquent᷑ volūt dicē. Illud vero qđ agitur genē
tꝑato. idest ut eloquētia ipa delectet. nō est genus dictōis ꝓpter
seipm vsurpandū. ꝫ ut rebus q̄ utiliter honesteqꝫ dicūtur. si nec do-
cente indigēt eloq̄o nec movēte. qꝛ et sciētes ⁊ faciētes auditores
hn̄t. aliqn̄to ꝓmpcius ex ipa delectacōe elocucōis accedat. vel te-
.b T. nacius adheresćat ascēsus. Nam cū eloquētie sit vniūsale officiū.
in quocūqꝫ illoꝝ triū generū. dicē apte ad ꝑsuasionē. finis aūt id
qđ intēderis ꝑsuadē dicēdo. In quocūqꝫ istoꝝ triū generū. dicit
quidē eloquēs apte ad ꝑsuasionē. ꝫ nisi ꝑsuadeat. ad finē nō pue-
niet eloquētie. Persuadet autē in sbmisso genē. vera ēē que dicit
ꝑsuadet in grandi. ut agant᷑ que agēda ēē iam sciūtur nec agunt᷑.
.b V. Persuadet in genere tempato. pulcre ornateqꝫ se dicē. Quo fine
nobis q̄d opus ē. appetant eū qui lingua gloriātur. et se in pangiri-
cis talibusqꝫ dictōībꝫ iactant ubi nec docendus. nec ad aliquid
agendū movēdus. ꝫ tantūmō est delectandus auditor. Nos vero.
istū finē referamus ad alterū finē. ut scꝫ. qđ efficē volumus cū gran-
diter dicim᷒ hoc etiā isto velimus. idest ut bona morū diligant᷑. et
devitent᷑ mala. si ab hac actione nō sic alieni sūt hōies ut ad eā grā-
di genē dictiōis videant᷑ vrgendi. Aut si iam id agūt. ut agāt
studiosius. atqꝫ in eo firmiter ꝑseuerēt. Ita fit ut etiaꝫ tempati ge-
neris ornatu. nō iactant᷑ ꝫ prudent᷑ vtam᷑. nō eius fine ɔtenti. quo
tantūmō delectat᷑ auditor ꝫ hoc pocius agentes. ut etiā ipo. ad bo-
.b X. nū qđ ꝑsuadere volumus adiuuet᷑. Illa itaqꝫ tria q̄ sup̄ posuimus
eū qui sapiēter dicit. si etiā eloquēter vult dicē. id agē debere. ut in-
telligent᷑. ut libent᷑. ut obedient᷑ audiat᷑. nō sic accipieda sūt. tanq̄
singl'a illis tribꝫ dicendi genēibꝫ ita tribuant᷑. ut ad sbmissuꝫ intel-
ligent᷑. ad tpatū libent᷑. ad grande ptineat obedient᷑ audiri. Sꝫ sic
pocius. ut hec tria semp intēdat. et quātū p̄t agat. etiā cū in illoꝝ sin-
gulo qꝫ versat᷑. Nolum᷒ enī fastidiri. etiā qđ sbmisse dicimus ac p
hoc nō volu᷒ nō solū intelligent᷑. verū etiā libent᷑ audiri. Quid aūt
agim᷒ diuis testiōniis docēdo q̄ dicim᷒. nisi ut obedient᷑ audiant᷑.
idest ut credat᷑ eis opitulāte eo cui dictū ē testimonia tua credibi-
lia facta sūt valde. Quid etiā cupit nisi credi. q̄ aliq̄d licet sbmisso
eloquio discentibꝫ narrat. et quis eū velit audire. nisi auditorem

nōnulla etiā suauitate detineat. Sȝ si nō intelligatᷣ. q̄s nesciat. nec li-
benter eū posse nec obedient' audiri. Pleruq̄ȝ aūt dictō ipa sbmis- .b y.
sa. dū soluit difficilimas questiones. et inopinata manifestacōe de-
monstrat. dū snīas acutissimas de nescio quibȝ quasi cauīs vnde
nō sperabatᷣ eruit ⁊ ostendit. dū adu̇sarij ɔuīcit errorē. et docet fal-
sum eē. qđ ab illo dici videbatᷣ inuictū. maxīe cū adest ei quoddā
decus. nō appetitū. ȝ quodāmō naturale. et qn̄ nōnulla nō iactāticu-
la ȝ quasi nccīa. atȝ ut ita dicā ipis rebȝ exhorta nuosītas clausularꝝ
tantas acclamacōes excitat. ut vix intelligatᷣ esse sbmissa. Nō enī
q̄a neq̄ȝ incedit ornata. neq̄ȝ armata ȝ tanq̄ȝ nuda ɔgreditur. ideo
nō aduersariū neruis lacertisq̄ȝ collidit. et obsistentē subruit ac de-
struit membris fortissimis falsitatē. Vnde aūt crebro ⁊ mltū accla-
matur ita dicētibȝ. nisi qꝛ veitas sic demr̄ata. sic defensa. sic inuicta
delectat. Et in ȝ ergo genē sbmisso. iste nr̄ doctor et dicl or. id agē
debet. ut nō solū intelligent'. verū etiaȝ libent' et obedient' audiatur.
Illa q̄ȝ eloquētia generis tpati. apud eloquentē ecciasticū nec inor- .b z.
nata relinquitᷣ. nec indecent' ornatur. nec solū ȝ appetit ut delectet.
qđ solū apud alios pfitetᷣ. verū etiā in hijs q̄ laudat siue vitupat.
istis appetēdis vel firmius tenēdis illis aūt deuitādis vel respuen-
dis. vult vtiq̄ȝ obedient' audiri. Si aūt nō audiatᷣ intelligent'. nec
libent' pōt. Proinde. illa tria. ut intelligāt q̄ audiūt. ut delectentᷣ. ut
obediāt. etiā in ȝ genē agenda sūt. vbi tenet delectacō principatū.
Iam vero vbi mouē et flectē grandi genē opus est auditorē. qđ .b r.
tunc opus est quando ⁊ veraciter dici et suauiter ɔfitetur. et tamē
nō vult facē qđ dicitᷣ. dicēdū est pcul dubio granditᷣ. Sȝ quis mo-
uetur si nescit qđ dicitᷣ. aut quis tenetᷣ ut audiat. si nō delectatᷣ. vn̄
et in isto genē. vbi ad obedientiā cor durū dictōis grāditate fle-
ctendū est. nisi et intelligent' et libent' qui dicit audiatᷣ. nō pōt obe-
dient' audiri. Habȝ aūt ut obedient' audiatᷣ. quantacūq̄ȝ grandi- .b ɔ.
tate dictōis maius pondus vita dicentis. nā q̄ sapient' et eloquē-
ter dicit. viuit autē nequit'. erudit. quidē multos discendi studio-
sos. quāuis aīe sue sit inutilis. sic scriptū est. Scribe et pharizei in ca-
thedra moysi sederūt. que dicūt facite. q̄ aūt faciūt facē nolite. dicūt
enī et nō faciūt. Vnde ait aplus. siue occasione siue veritate xpus
annūcietᷣ. xpus aūt veritas est. et tn̄ etiā nō veitate annūciari ve-
ritas pt. idest. ut a prauo et fallaci corde. que recta et vera sūt pdi-
centᷣ. sic quippe annūciatᷣ ihus xpus. ab eis q̄ sua querūt nō q̄ ihu
xpi. Sed quoniā boni fideles non quālibet hoim. sed ipm deū obe- .CD.
dient' audiūt. q̄ ait. que dicūt facite. que autē faciūt facē nolite ⁊c̄.
Ideo audiūtur vtiliter. etiam qui vtiliter nō agūt. sua enim querē

ſtudent. ſ; ſua docẽ nõ audent. de loco ſc; ſupiori ſedis eccĩaſtice. quẽ
ſana doctrina ↄſtituit. Propter qđ ipe dñs pu̇ſq̃; de talib; qđ ↄme-
moraui diceret. p̄miſit. ſup̄ cathedrã moyſi ſedent. Illa g̊ cathedra
nõ illoꝝ ſed moyſi. cogebat eos bona dicẽ. etiã nõ bona facientes
Agebant ergo ſua in vita ſua. docere autẽ ſua. cathedra eos non
pmittebat aliena. Multis itaq; profũt dicendo que nõ faciũt. ſed
longe plurib; prodeſſent. faciẽdo que dicũt. abũdant enĩ. qui male
vite ſue defenſionẽ. ex ipis ſuis ꝓpoſitis ꝛ doctorib; querãt. rñdẽtes
corde ſuo. aut etiã ſi ad hoc erũpũt ore ſuo. atq; dicentes. qđ michi
p̄cipis. cur ipe nõ facis. ita fit. ut eũ nõ obedient' audiant. q̃ ſeipm
non audit. et dei verbũ quod eis predicatur. ſimul cum ipſo predi-
·C E. catore contempnant. Demq; apoſtolus ſcribens ad thimotheum
cũ dixiſſet. Nemo adoleſcentiã tuã ↄtempnat. ſubiecit. vnde non
ↄtempneret͛ atq; ait. S; forma eſto fideliũ. in ſmone. in ↄuſatione
in caritate. in fide. in caſtitate. Talis doctor ut obedienter audiat͛
nõ impudenter. nõ ſolũ ſubmiſſe ac tempate. verũ etiã granditer
dicit. quia nõ ↄtemptibiliter viuit. Sic namq; eligit bonã vitaz. ut
etiã bonã nõ negligat famã. ſed prouideat bona coram deo et hoib;
quantũ poteſt illũ timendo. hijs conſulendo. In ipo etiam ſmone
malit rebus placere q̃; verbis nec exiſtimet dici melius. niſi qđ di-
citur verius. nec doctor verbis ſeruiat. ſ; verba doctori. hoc eſt enĩ
quod ait apl'us. non in ſapientia verbi. ut nõ euacuetur crux criſti
·C F. Ad hoc valet etiam qđ ait ad thimotheũ. noli verbis contendẽ.
ad nichil enĩ vtile eſt niſi ad ſubuerſionẽ audientiũ. Neq; enĩ hoc
ideo dictũ eſt. ut aduerſarijs oppugnantib; veritatem. nichil nos
pro veitate dicamus. Et vbi erit qđ cũ oſtẽderet qualis epiſcopus
eſſe debeat.. ait inter cetera. ut potens ſit exhortari in doctrina ſana
et ↄtradicentes redarguẽ. verbis enĩ contendẽ. eſt nõ curare. quõ
error veitate vincatur. ſ; quõ tua dictio dictõi alterius p̄feratur.
Porro qui nõ verbis contendit. ſiue ſubmiſſe ſiue tpate. ſiue gran-
diter dicat. id agit verbis. ut veritas pateat. veritas placeat. et
veritas moueat. Quoniã nec ipa que precepti finis et plenitudo
legis eſt caitas. vllo mõ eſſe recta poteſt. ſi ea q̃ diligũtur. nõ vera
ſed falſa ſunt. Sicut autẽ cuius pulcrum eſt corpus et deformis eſt
animus magis dolendus eſt. q̃; ſi deforme haberet corpus. ita qui
eloquent' ea que falſa ſũt dicũt: magis miſerãdi ſũt q̃; ſi talia defor-
miter dicerent. Quid eſt ergo. nõ ſolũ ſapienter verũ etiã eloquẽ-
ter dicẽ. niſi verba in ſubmiſſo genẽ ſufficientia. in tempato ſplen-
dentia. in grandi vehementia. veris tñ rebus quas audire opteat
adhibere. Sed qui vtrũq; nõ poteſt. dicat ſapienter quod nõ dicit

eloquentér . pocius q̃ꝫ dicat eloquẽter quod nõ dicit sapiẽter . Si
autẽ nec hoc quidez potest . ita ꝯ̉ſetur . ut non soluz sibi p̄miũ com-
paret . sed et p̄beat alijs exemplũ . et sit eius quasi copia dicẽdi . for-
ma viuẽdi. Sũt sane quidã . qui bene ꝓnũciare possunt . quid aũt .C G.
ꝓnũcient . excogitare nõ possunt . Quod si ab alijs sumãt eloquent᷑
sapienterqꝫ ꝯscriptũ . memorieqꝫ ꝯmẽdent . atqꝫ ad ꝑplm ꝓferãt . si eã
ꝑsonã gerant . nõ improbe faciũt . Sic enim quod ꝓfecto vtile est .
multi veritatis p̄dicatores siũt . nec tñ multi mḡri si vnius veri ma-
gistri idipm̄ dicant om̄es . et nõ sint in eis scismata . Nec deterrendi
sũt isti . voce ieremie ꝓphete . per quẽ deus arguit eos q̃ furãtur ver-
ba eius . vnusquisqꝫ a ꝓximo suo . Qui eni furant᷑ . alienũ auferũt .
verbũ aũt dei nõ est ab eis alienũ . qui obtemperant ei . Pocius que
ille dicit aliena sũt . qui cũ bene dicat male viuit . quecũqꝫ eni bona
dicit . eius excogitari videtur ingenio . sed ab eius moribꝫ aliena
sũt . Eos itaqꝫ dixit deus furari v̄ba sua . qui boni volũt videri loquẽ-
do que dei sũt . cũ mali sint faciendo que sua sũt . Nec sane ipi dicũt .C H.
bona que dicũt si diligenter attendas . quõ enim dicũt verbis . q̄d
negant factis . Non eni frustra de talibꝫ ait aplus . ꝯfitẽtur se nosse
deũ . factis autẽ negant . Modo ergo quodaz ipi dicũt . et rursũ ali-
quo modo ipi nõ dicũt . vtrũqꝫ eni verũ est q̄d veritas ait . de talibꝫ
eni loquẽs . que dicũt inquit facite . que aũt faciũt . facere nolite . hoc
est . q̄d ex ore illoꝝ auditis facite . q̄d in ope videtis facẽ nolite . di-
cũt eni inquit et nõ faciũt . ergo quãuis nõ faciãt tamẽ dicũt . Sed
alio loco tales arguẽs . ypocrite inquit . quomõ potestis bona loqui
cũ sitis mali . Ac per hoc et ea que dicũt quãdo bona dicũt nõ ipi di-
cũt . volũtate scilicz et ope negãdo q̄d dicũt . vnde contigit . ut homo
disertus et malus . sermonẽ quo veritas p̄dicetur . dicendũ ab alio
nõ diserto sed bono ipe ꝯponat . q̄d cũ fit . ipe a seipo tradit alienũ .
ille ab alieno accipit suũ . Cũ vero boni fideles bonis fidelibꝫ hanc
operam ꝯmendant . vtriqꝫ sua dicũt . quia et deus ipoꝝ est cuius sũt
illa q̃ dicũt . et ea sua faciũt . que nõ ipi ꝯponẽ potuerũt . qui secũdũ
illa coposite viuũt. Siue aũt apud ꝑplm . siue apud quoslibet iam .C I.
iamqꝫ dicturus . siue q̄d apud ꝑplm dicendũ . vel ab eis qui volue-
rint et potuerint legendũ est dictaturus . oret . ut deus s̄monẽ bonũ
det in os eius . Si eni regina orauit hester . pro sue gentis salute tem-
porali locutura apud regẽ . ut in os eius deus ꝯgruũ s̄monẽ daret .
quãto magis orare debet . ut tale munus accipiat qui pro eterna ho-
minũ salute . in verbo et doctrina laborat . Illi vero qui ea dicturi
sũt que ab alijs acceperũt . et antequãꝫ accipiant . orent pro eis a quibꝫ
accipiũt . ut eis detur q̄d per eos accipẽ volũt . et cũ acceperint orent .

·C K. ut bñ et ipsi ꝓferant. et illi ad quos ꝓferũt sumãt. Et de ꝓspero
exitu dc̃oĩs eidez gr̃as agant. a quo id se accepisse nõ dubitãt. ut
qui gl̃iatur in illo gl̃ietur. in cuius manu sũt ⁊ nos et sermones nr̃i.

·C L. Longius euasit liber hic q̃ȝ volebã. quãqȝ putaueraȝ. ȝ legẽti vel
audienti cui gratus ẽ. longus nõ est. Cui aũt longus ẽ. per ptes eũ
legat. qui hr̃e vult cognitũ. Quẽ vero cognicõis eius piget. de lon-
gitudine nõ querat. Ego tñ dño nr̃o ihesu xp̃o gr̃as ago. q in hĳs
quatuor libris. non qualis ego essem cui multa desunt. ȝ qualis esse
debeat q̃ in doctrina sana id ẽ xp̃iana nõ solũ sibi ȝ et alĳs etiã labo-
rare studet. quãtulacũqȝ potui facultate disserui. Explic̃ q̃rtus
de doctrina xp̃iana. beati Augustini episcopi.

Ccendit auditoꝝ mentes. ardenter dicē siue ꝓnūciare. patet sub litteris. ꝫ. ante mediū. A R. in fine. et. b R.

Acclamatio auditoꝝ. sub sermone olim fieri solita. b Q. versus finem. b R. circa mediū. b Y. circa mediū et versus finem.

Agēda a fidelibꝫ. nō solū docēda sūt. ſꝫ oportꝫ etiā ipos auditores ad huiōi agēda mouē et flectē. infra in t̄mis. flectē. mouē. auditores.

Alternatio vocis in pronūciando. infra varietas dicendi.

Alternatio variatio ac permixtio triū generū dicendi. b O. b P. b Q. per totum.

Ambonis magna dignitas ꝛ auctoritas. C D. circa medium.

Animam ad deum leuare debet predicans anteq̄ȝ incipiat dicē siue pronūciare. A K. C I.

Arduum est opus et officium predicationis. A P. in medio. A R. ante medium.

Ardenter dicere vel pronūciare. mentes accendit auditorū. hic supra accendit. infra pronūciatio.

Artis p̄dicandi studiū. non est negligendum. A L. A M. A N. per totum

Auditores quomodo sint docendi. infra docere. quomō delectandi infra delectare. quomodo flectendi infra flectere. mouere.

Audiendi sunt etiam. male vite predicatores. b ꝯ. C D.

Auditorum beniuolentia captanda est. C. H.

Auxilium diuinum implorandum est. I. C I.

Beniuolentie auditorum captatio. C. H.

Bona vita predicantis. pre cunctis alijs plus mouet. b ꝯ.

Bone vite predicatores. C E.

Cathedra ecclesiastice doctrine. quante sit auctoritatis. C D.

Cathedra ecclesiastica. cogit in ea docentem. bona docere. C D.

Captatio beniuolentie auditorum. C. H.

Cesa quid sint. O. post medium

Circuitus quid sit. O. post medium.

Clare valde debet loqui predicans. ut possit etiam a rudibus intelligi. ꝯ. A B. A C.

Climax quid sit. O. ante medium.

Clausule nūose. diuio eloquio debēt. A Y. an̄ mediū. et. A ꝫ. in fine.

Cognita inculcanda non sunt. A D. ante medium.

Coloēs ꝛ ornamēta rethorice artis. in sacris scripturis eē inueiunt̄. N. O.

Cola siue colon quid sint. O. post medium.

Commotio animi auditorum. que per grande genus fit. non est diu continuanda. b O. circa medium.

Commotio animorū. fit per grande genus. H. in fine. A F. in fine.

et. b O. ante medium.
Condescensio sufficiens ad ruditatem auditorum. ꝯ. A b. A C.
Contendere verbis quod non debet predicans. quid sit. C F.
Cura docēdi q̃d agē et q̃d omittē debꝫ. ꝯ. A b. A C et. A D. A S.
Delectandi sūt auditores. A F. A H. b X. in fine. b r. circa finē.
Delectādi q̃ auditores amplius sint. A F. post pn̄. A G. post mediū.
Delectatio. in temperato genere principatum tenet. b ʒ. in fine.
Dicendi modus. studio comparandus est. D. A K. versus finem.
Dicendum est sapienter in ecclesia. J. K. C F.
Dicendi genus triplex. A O. A S. infra genus.
Dicendi modus delectat. A D. in medio. A F. dupliciter.
Dicendi modus flectit. A F. dupliciter.
Difficilia. ꝯmuū rudi pplo sine necessitate nūquā dicantᷣ. ꝯ. in medio.
Discenda sunt. tam docenda. q̃ꝫ modus et facultas dicendi. A K.
Docendi precepta danda sūt p̄dicare volentibꝫ. A L. A M. A N.
Docēdi modus aptus. H. c̄ca mediū. ꝯ. A b. A C. A D. A E. A S.
Docendum est sapienter in ecclesia. J. et. K. et. C F. in fine.
Docendi sūt prius auditores. q̃ꝫ ad agendū mouendi. A G.
Docere recte volens. que facere. et quē vitare debet. H. ꝯ. A b. A C. A D. A E. A S.
Doctor fidelis et diligens. que facere et que vitare debet. ibidem.
Doctor ecc̄iasticus. q̃ an̄ oculos p̄cipue habē debꝫ. A L. an̄ mediū.
Doctoris ecclesiastici regula notabilis. H. a principio. A L.
Doctoris ecclesiastici opera siue officia varia et diuersa. H. per totū. A F. per totum. A Ω post medium. A S.
Dulcedo salutaris est in diuinis scripturis. L. versus finem.
Ecclesiasticus doctor. hic supra doctor. infra predicator.
Ecclesiastice sedis siue cathedre dignitas vel auctoritas. C D.
Ecclesiastice doctrine excellentia. A P. in medio. A R. ante mediū.
Ecclesiastica eloquentia. hic infra eloquentia.
Eloquentia ecclesiastica studio comparando est. D. A K. in fine.
Eloquentia ecclesiastica. quō discenda sit et assequenda. F. G. L.
Eloquentia diuinam scripturam sequitur. N. in fine.
Eloquentissima est diuina scriptura. M. N.
Eloquētia diuine scripture nō hūanitus ꝫ diuinitus inuenta est. ʒ.
Eloquentia prophetalis. S. X. ʒ.
Eloquentie ornamenta. et rethorici colores in sacra scriptura inueniuntur. N. O. Q. R.
Eloquentie vniuersale officium et finis. b T.
Eloquentie secularis precepta. hic non traduntur. b.
Eloquentia sine sapientia siue scientia. piculosa est. et cauenda. J.

100

Eloquens ecclesiasticus quo mō dicē debet. A F. A K. in principio.
Eloquentis tria opa precipua. A F. A G. A H.
Eloquenter et sapienter dicere. quomō expedicius discendū sit. L.
Eloquenter et sapienter dicere. quid sit. C F. circa finem.
Eloquentie exempla in claris sanctoꝝ litteris inuenta. nobis sūt
imitanda. sed obscura minime. ꝛ. ꝯ. in principio
Euidentia quanta docendum sit. A b. A C.
Expositores diuīoꝝ eloquioꝝ. q̄ꜫ clari esse debet. ꝯ. A b. A C.
Excusant se laici. per predicatores male vite. C D. versus finem.
Falsa in ambone dicere q̄ꜫ cauendum. A H. versus finem.
Facultas dicendi studio comparētur. D. A K. versus finem.
Falsa eloquenter dicentes miserandi sunt. C F. in fine.
Facilitatio dicendorum. ꝯ. A b. A C.
Figure non nimis late adducantur. b F.
Figuratiue locutiones in diuinis scripturis habentur. S.
Flectere etiam oportet auditores. A F. A G. A H.
Flectere. quibus. et quando opus est. A G. post principium. A H.
post principium. et. A S. in principio. b ꝛ.
Genus triplex dicendi. A O. A S.
Genus dicendi quodlibet. qualia verba habere debet. C F. in fine.
Genus quodlibet vbi quando et ad quid vtendum sit. A S.
Generꝝ triū q̄libꝫ. qualē modū dicēdi hr̄e debꝫ J. b N. C F. cir̄ finē.
Genus vnū plus. aliud minus altero indiget. b O. b P. b Q.
Genē in quocūqꝫ. tria intēdenda sūt. b X. et ꝯsequenter vsqꝫ. b ꝯ.
Genera illa tria dicendi aliter in ecclesiasticis quam in forensibus
negocijs. habere se debent. A P. A Q. A R.
Genera illa tria permiscenda sunt. et quomodo. b O. vsqꝫ. b R.
Generū illorum triū exempla. ex sancti pauli epistolis. A T. vsqꝫ
b E. Itē exempla ex cipriano et ambrosio. b E. vsqꝫ. b O. ꝑ totū.
Genus submissum. infra submissum genus. multa de hoc.
Genus temperatum. infra temperatum genus. multa de hoc.
Genus grande. hic infra grande genus. multa de hoc.
Gloria tota in ope p̄dicacōis deo tribuat̄. A K. A M. A N. C K.
Gloriandum non est in lingua. S. b S.
Gradatio quid sit. O circa medium
Grandis dictio siue grandiloquiū. accendit mentes auditorū. ꝫ.
ante medium. A R. in fine. et. b K.
Grandia non semper sunt granditer dicenda. A S.
Granditer dicere. quādo sit opus. A H. in p̄ncipio. A S. post p̄rin-
cipium. b S. in principio. b ꝛ.
Grandis dictionis efficacia. A R. in fine. b Q. in fine. et. b R.

19

Grande genus. quomodo a temperato distet. A S. A 7.
Grande genus. lacrimas educit. b Q. in fine. b R. in medio.
Grande genus. commouet animos. A F. in fine. A G. in principio. b O. ante medium.
Grande genus. ornatū capit. s; cū nō requirit. A 7. A 9. b C. b D.
Grande genus violentū est animi affectib; 7 impetu suo fert̄. A 7.
Grande genus. diu continuandum non est. maxime solum. b O.
Grande genus diu exercendum. aliorum generum interpositione necessario misceri debet. b O. in fine.
Grandis generis efficacia. hic supra. grandis dictionis.
Grandis generis qualitas. A 7.
Grandi in genē. quid caute seruandū sit. b O. in medio et in fine.
Grādit̄ dicēda. in aliqua sui pte nō grādit̄ dicant̄. b P. añ mediū.
Granditer etiam dicendum est aliquando. de rebus in se paruis. A P. versus finem. A Q. in fine. A R. per totum.
Grates deo referēde sūt post finē s̄monis. b R. versus finē. C R.
Ignari indoctiq; predicatores. etiam si eloquentes fuerint periculosi sunt et cauendi. J.
Ingeniū bonū asseq̄ pt eloquentiā sine p̄ceptis artis rethorice. F. L.
Inculcanda nō sūt cognita. siue nūc satis intellcā. A D. añ mediū.
Intelligibilit̄ per oīa loqui debet p̄dicās. 9. A b. A C. b X. in fine.
Insipiens eloquentia cauenda est. J.
Justicia. etiam que circa paruas res geritur. magna est. A P. post medium. A Q. in fine.
Laici in malefactis se excusant. per malā vitam p̄dicatorū. C D.
Lacrimas ꝓuocat grandis dictio. b Q. in fine. b R. in medio.
Lacrime. iudicium sunt victorie. b R. in medio.
Laudationes et vituperationes. ad genus temperatum pertinent. A S. in principio. b S. post principium.
Locutionis siue sermonis variatio. infra varietas.
Magnum est opus et officium predicationis. A P. in medio. A R. ante medium.
Magnarum rerū dictor est p̄dicans ibidem. et A S. in principio.
Magna non semper granditer sunt dicenda. A S.
Magna sūt pene omnia. que in p̄dicacōe dicunt̄. A P. in medio.
Magnis de rebus. iam submisse. iam temperate. iam granditer. dicendum est. A S. ante medium.
Male vite predicatores. etiam sunt audiendi. ymmo etiam vtiliter audiuntur. b 9. C D.
Male vite predicatores. quo modo sint nociui. C D. in fine.
Membra quid sint. O. post medium.

101

Modus dicendi. supra docendi modus.
Modus aptus docendi. supra docendi modus.
Modus dicẽdi. accendit. delectat. flectit. et mouet. ut patet in eis-
dem terminis iam nominatis. et supra dicendi modus.
Mouẽ optꝫ auditoẽs. et qñ ꝛ q̊ mõ. H. post mediũ. A G. in pñ. b ꝛ.
Mouens auditores precipue. b ꝯ. in principio.
Mulierum se fucanciũ grandis reprehensio. b L. b M.
Narratio ad docendũ requiritur. H. ante medium.
Negligendus ñonnũquam est ornatus. A b. in principio.
Nota prius. etiaꝫ cũ delectatione audiũtur. A D. post medium.
Numerose clausule. diuio desũt eloq̃o. A Y. añ mediũ et. A ꝫ. in fine.
Obedienter audiri faciens predicantẽ. precipue. b ꝯ. in p̃ncipio.
Obscure locucionis canonicoꝝ auctoꝝ quatuor cause. ꝛ.
Obscuritas diuinaꝝ scripturaꝝ. M. in fine. S. in principio. ꝛ.
Obiectõibꝫ tacitis. quõ in p̃dicacõne obuiandũ sit. A S. in fine.
Officia predicantis multa et diuersa. hic infra Opera.
Officiũ predicacõis arduũ est. supra arduũ.
Opus p̃dicacõis aggredi debꝫ. q̃ nouit sapient' dicẽ. J. in p̃ncipio.
Opera tria p̃cipua p̃dicãtis siue eloquẽtis ecclesiastici. A F. A H.
Opera predicatori incumbentia diuersa et multa. H. A F. per totum.
A H. A Q. versus finem.
Orandũ est ante sermonis aggressum. A R. ante mediũ. C J.
Oracõibus deuotis. conetur a deo obtinere quod predicans vult
efficere in auditoribus. A R. ante mediũ. C J.
Ornatum qualem. non debet habere verbum dei. A J.
Ornatũ requirit temperatũ genus. infra temperatũ genus.
Ornamenta et colores rethorici in scripturis sanctis sunt. N. O.
Ornatus negligentia diligens. in docendo. A b.
Permiscenda sunt genera dicendi. b O. vsqꝫ. b R.
Periodus quid sit. O. post medium.
Predicator qualia in ambone dicere debẽt. A H. in fine. A R. in p̃n-
cipio. C F. circa finem.
Predicatorẽ loqui oportet precipue sapienter. J. ante mediũ.
Predicator non solũ sapienter. sed etiam eloquẽter dicens. plus
proficit et prodest auditoribus. L.
Predicator q̃ꝫ clarus et planus esse debet in dicendo. ꝯ. A b. A C.
Predicator. que obseruare et que vitare debet in docendo. sup̃ docẽ.
Predicantis tria opera p̃recipua. hic supra opera tria.
Predicatoris multiplicia et diũsa officia siue opera. hic sup̃ opera.
Predicatores bone vite. b ꝯ. in principio. C E.
Predicatores male vite. b ꝯ. C D.

Predicatoris bona vita. ꝓponderat cuicũqȝ grãditati dicẽdi. b ꝯ.
Predicatoris fiducia vel confidentia. in quo esse debet. A R.
Pretermittẽda sũt que a ꝯmuñ ꝑplo intelligi nõ possunt. ꝯ. in medio.
Prodesse et proficere facit verbum dei. ipse deus. A N.
Prohemio sermonis quid faciendum sit. C.
Prophetarum dulcis obscuritas. G.
Prophetarum eloquentia. G. X. ȝ.
Prodesse omni modo debet predicans. J. ante medium.
Pronũciandi modus hic traditur. A.
Pronũciare. quidã apte possunt. ȝ nõ inuenire ꝓnũcianda. C G.
Pronũciacio ardens vel feruens. accendit mentes auditorum. ȝ.
ante medium. A R. in fine. et b R.
Qualitates diuerse dictionis. J. in principio.
Questionibus tacitis. quomodo obuiandum sit. A T. A G.
Questionibȝ incidentibȝ obuiãdo. quid cauẽdũ sit. A G. in medio.
Recapitulacio tocius ſmonis qualis esse debet. A E. ante mediũ.
Rethorice mundane precepta. hic non traduntur. b.
Rethorice artis ornamenta et colores. diuinis scripturis non desũt.
N. O. Q. R.
Res magne non semper sunt granditer dicende. A S.
Res eadem magna. iam submisso iam temperato iam grandi ge-
nere dicendi indiget. A S. ante medium.
Retrahẽ volẽs auditores a grãui malo. dicẽ debȝ grãdit᷑. A S. in fine.
Sapienter in ecclesia dicendũ est. J. in principio. R. C F. in fine.
Sapienter dicere quis solet vel potest. R.
Sapienter dicere volenti. quid opus est. R. per totum.
Sapienter simul et eloquenter dicere. quomodo discendum sit. L.
Sapientissima simul et eloquentissima est diuina scriptura. M. N.
Sancti auctores nostri canonici. taliter locuti sunt. qualiter eos et
non aliter decuit. M. in medio.
Sancti auctores canonici. in quibus et in quibus non. sint a nobis
imitandi in dicendo vel docendo. ⁊. ꝯ.
Sancti viri. cur aliqñ sed tamẽ raro. disertissime locuti sunt. M.
Sacra scriptura. hic infra scriptura diuina.
Scriptura diuina sapientissima est et eloquentissima. M. añ mediũ.
Scriptura diuĩa. ornamẽta ⁊ colores habȝ artis rethorice. N. O. Q. R.
Secularis eloquentie nimia suauitas. grauitati ecclesiastice nõ pla
cet nec delectabilis est. M.
Studẽdus ẽ a ꝑdicare volẽtibȝ dicẽdi modus. D. A R. vsus finẽ.
Studiũ diligens ꝑdicatũ. tam circa docenda. qȝ circa modũ dicẽ-
di et docendi. ñegligi nõ debet. ꝓpter fiduciã in deũ. A L. vsqȝ. A O.

102

Suauitas mūdane eloquentie. hic supra secularis.
Suauitas dictionis delectat. A F. post medium.
Suauitas nulli generi deesse debet. b X. in fine.
Suauitas dictōis detinet auditores. A F. post mediū. b X. in fine.
Submissum genus solum. diucius tolleratur. b O. ante medium.
Submissuz genus. docē habz. A O. A S. a pn̄cipio. b G. a pn̄cipio.
Submisso genere alia duo indigent. b P. in medio.
Submisso genere. questionū vincula soluenda sūt. b P. in medio.
Submissuz genus ista respicit. que. ad docendū conferūt aut requi-
runtur. de quibus supra. docere recte.
Submissum genus ornatuz non requirit. A S. post mediū. b G. in
principio. b Y. post medium.
Tenēdi p q̊d sint auditoēs ī s̄moē. A F. post mediū. b X. in fi. b ꝛ.
Tpatū genus delectat. b Q. in medio. b V. an̄ mediū. b ʒ. in fine.
Temperatū genus ornamenta requirit. b ʒ. C F. in fine.
Temperatū genus. grande non requirit nec eo indiget. b Q.
Temperatū genus raro indiget submisso. b Q. in principio
Tpatū gen9. quō etiā interd̄ aliq̄ mō mouet. b S. an̄ mediū ꝛ in fiē.
Temperati generis finis. p̄dicatoribz siue ecclasticis eloquentibz
alius esse debet. q̄z mūdanis eloquentibus. b S. in fine. et. b V.
Temperato in genere principatū tenet delectatio. b ʒ. in fine.
Varietas dicendi. J. in pn̄cipio. A D. in pn̄. b O. in pn̄. b N.
Variāda alternāda ꝛ permiscenda sūt tria genera dicendi. b O.
vsqz. b R. per totum.
Verbis in diuinis. veritas plus amanda est q̄z verba. A E. v̄sus
finem. C E. post medium.
Vera omni mō dicātur in s̄mone et iusta. A H. in fine. A R. in pn̄.
Verbis minus integris interdum dicendū siue loquendū est. solū
ut integre res dicatur et intelligatur. A C.
Verbis interdum vulgi more vtendum est. A b. ante medium.
Verbis contendere. quid sit. C F. ante medium.
Veritas in diuinis scripturis plus amanda est q̄z verba. A E. ver-
sus finem. C E. post medium.
Veritas pateat placeat et moueat. C F. ante medium.
Verba qualia q̊libet genus dicendi habē debet. C F. versus finē.
Vite bone similiter vite male predicatores. supra predicatores.
Vita bona p̄dicātis. maius pondus habz ut obedient' audiat̃. b ↄ.
Vita mala p̄dicātis. v̄bū dei siue veritatē ↄtēpni facit. C D. in fine.
Victorie indiciū. lacrime sūt audientiū. b R. in medio et in fine.
Virginū notabiles exhortationes. b H. b J.
Virginitatis laus magnifica. b H. Explicit tabula.

103

De tribus precipuis operibꝰ predicatoris.

Predicator siue eloquēs ecclesiasticus debꝫ suos auditoēs

- **Docē**
  - Quare. ut instruat. A h. ad telligendum scꝫ et sciendū. necessaria saluti idest credenda et agenda.
  - Qualia. A h. in fine. A K. in principio. C F. circa finem et ante mediū.
  - Quō. oīno intelligent clare et euident. dimissis difficilibꝫ. nisi q̄d vrgeat ut a lrā. d. vsqꝫ A F. per totū. quibꝫ adde. h. ante mediū. et. A G.
- **Delcāre**
  - Quare. ut teneat ad audiendū. ne scilicꝫ a sermone defluant. A F. post medium. et. A h. in principio. b X. in fine. b r. in fine.
  - Quando. ut frequenter. et in omni genere dicendi aliquo mō. b X. in fine. b r. post medium.
  - Quo mō. et quibꝫ medijs. Suauitate dcōnis. L. an mediū. b X. in fīe. Varietate dicēdi. b O. Atqꝫ decēti ornatu. ut ca. scdo. Et ēē sic signāter. ut adiectiuis ɔuenictibꝫ. q̄ ad sentētiā ɔferūt. q̄si dignis coloribꝫ sbstātiua depingant ne locucō. q̄ quadā nuditate ɔtēptibilis hēatur
- **Flectē**
  - Quare. ut vincat siue moueat ad agēdū A F. post mediū. A G. A h. i pn̄.
  - Quādo. Tunc scꝫ. ut. A G. circa pn̄cipiū. A h. in pn̄ci. A S. in pn̄ci. b r.
  - Quo mō
    - Grāditate dcōnis. A S. stati post pn̄. et in fi. b S. in pn̄. b r.
    - Ardenti pronunciatione. ꝫ. ante mediū. A r. post medium.
    - Medijs qꝫ alijs adh mltis. ut. h. in fi. A F. cir fi. A Q. vbꝫ fi.

Sub hic annōtis remissionū locis. inuenitur que r qualia. ad quodlibꝫ horꝫ triūm operum predicantis spectent et pertineant rc̄.

Nota aūt. qꝫ quicq̄d. de quocūqꝫ pūcto. in loco vnius remissionis non satis plene ac sufficienter inuenit in alio vel alijs. etiam videndū est locis. sic et singula in vnū collecta vel coniūcta. amplius sufficient rc̄.

¶ De trib⁹ generib⁹ dicendi quib⁹ vti debet p̄dicator.

Gen⁹ dicēdi

Sbmissū

Vbi. qn̄. et ad quid vtendū. A O in fine. A S. in p̄ncipio. b G. in p̄ncipio.
Qualem modum dicendi habere debet. J. in p̄ncipio. b N. b P. in medio.
Qualia v̄ba hr̄e debꝫ. C F. in fine. ꝑ sufficiētia. Sꝫ ꝙ om̄mo clara et intelligibilia ac nō. et ob hoc interdū minus ornata. minusq̄ꝫ integ̃. ꝯ. A b. A C.
Solum. diucius ceteris tolleratur. b O. ante medium.

tēpatū

Vbi. quando. et ad quid vtendū. A O in fine. A S. in p̄ncipio. b P. in fine.
Qualem modum dicendi habere debet J. in principio. b N. b ꝫ. in principio.
Qualia verba habere debet. C F. in fine.
Ornatum plus ceteris requirit. b ꝫ. C F. versus finem.

grande

Vbi. qn̄. et ad q̄d vtendū. A O in fi. A S in pn̄. et in fi. b S mox post pn̄. b ꝛ.
Qualem modum dicendi habere debet. J. in principio. A ꝛ. b N.
Qualia verba habere debet. A ꝛ. C F. in fine.
Solum. minus ceteris diu tollerari potest. b O. in medio.
Diu vtendū. alioꝝ generū est interposicōe variandū et miscendū. b O. in fiē.

¶ Tria hec genera. quō sint pmiscenda. alternanda et varianda. a b O. vsqꝫ b R.

Ad oīa tria gn̄a ꝯsequn̄t ptinētia.

Exordiū siue ꝓhemiū p̄mittē. De q̄ aliq̄d sb. C. et. H. Necēitatē aūt vite alibi.
Auditores aliquo modo delectare. b X in fine. b ꝛ. post mediū et ut in p̄ma figura sub termino delectare.
Tria hec simul intendē ꝓposse. qui habent. b X in pn̄. et ꝯsequēter vsqꝫ b ꝯ.
Vocem variare et alternare. cū moderamine. b O. paulo post principium.
Non nisi ad ambonē ptinencia dicē. A H. in fiē. A K. in pn̄. C F. circa finem.
Cōueniēti ꝛ modeāto vti tardiloq̄o. qd ex aliis h̄ dictis augustin⁹ p̄suppōit
Castis et examinatis vti eloquiis ꝓpter operis huius arduitatē. de qua. A P. A R. et ꝓpter loci dignitatem et auctoritatem de qua. C D.

Quo modo hec tria genera. se habeāt ad tria opera precipua predicantis. de quibꝫ in prima figura habetur. facile patet de primo ꝛ tercio. tam generibꝫ q̄ꝫ opibꝫ. Sꝫ de scd̄o nō similiter. ꝓpter b X in fiē. b ꝫ. in fiē. b ꝛ. post mediū.

Adhuc plura de illis tribꝫ generibꝫ. vide. in tabula libri. sb lr̄is ꝛ termis suis vbi Submissum genus. Temperatū genus. ac Grande genus habentur ꝛc̄.

104